KISA KLASİKLER / 22

ALEXIS DE TOCQUEVILLE

Çoğunluğun Zorbalığı



ÇEVİRİ: İNCİ MALAK UYSAL

can klasik

Can Klasik

Çoğunluğun Zorbalığı, Alexis de Tocqueville
Fransızca aslından çeviren: İnci Malak Uysal
Tyrannie de la majorité
Bu çeviriye kaynak alınan baskı: *De la démocratie en Amerique*, Les editions Gallimard, 1992

1. basım: Temmuz 2020, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 4000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen
Editör: Ebru Erbaş
Düzelti: Melis Oflas
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)
Kapak resmi: © Uğur Acil

Baskı ve cilt: Arı Matbaası
Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39, Topkapı, İstanbul
Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-4473-0

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 43514

ALEXIS DE TOCQUEVILLE

ÇOĞUNLUĞUN ZORBALIĞI

DÜŞÜNCE

Fransızca aslından çeviren
İnci Malak Uysal



Alexis-Charles-Henri Clerel de Tocqueville'in Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Demokratik Zorbalık, 2020

ALEXIS-CHARLES-HENRI CLÈREL DE TOCQUEVILLE, 1805'te Fransa'da Normandiyalı soylu bir ailede dünyaya geldi. Metz Koleji'nde Hukuk okudu. Versailles'da sulh yargıcı olarak göreve başladı. Bakanlığın görevlendirmesiyle cezaevi sistemini incelemek üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti, dönüşünde arkadaşı Gustave de Beaumont' la birlikte "Amerika Birleşik Devletleri'nde Ceza ve İnfaz Sistemi ve Bunun Fransa'da Uygulanması" adlı raporu yayımladı. Ancak asıl incelemek istediği konu Amerika'daki siyasi sistemdi. Bu yolculuk dönüşü 1835-1840 yıllarında iki cilt olarak kaleme aldığı, genel olarak demokrasinin erdemlerini, risklerini, dinamiklerini çözümlediği *Amerika'da Demokrasi* isimli çalışmasıyla büyük bir başarı kazanmanın yanı sıra modern toplumun ve siyaset biliminin öncü düşünürü oldu. 1839'da Valognes bölgesi milletvekili olarak parlamentoya girdi, kral karşıtı liberal cephede yer almakla birlikte tarafsız konumunu korudu. 1849'da geçici Borrot hükümetinde dört ay süreyle dışişleri bakanlığı yaptı. Napoleon'un darbesi sonrası siyasetten uzaklaştı. Hayatının son beş yılında Fransız Devrimi'nin sebep ve sonuçlarını incelediği ikinci büyük eseri *Eski Rejim ve Devrim*'i yazdı. 1859'da ölen düşünür, tarihçi ve siyaset adamı Tocqueville modern toplumu mercek altına alan ilk düşünürlerden biridir.

İNCİ MALAK UYSAL, 1973'te İzmir'de doğdu. İzmir Saint Joseph Lisesi'ni ve Dokuz Eylül Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nü bitirdi. Önemli çevirileri arasında *Kliniğin Doğuşu* (Michel Foucault), *Kritik ve Klinik*, *Sacher-Masoch'un Takdimi*, *Müzakereler* (Gilles Deleuze), *Biz Hiç Modern Olmadık* (Bruno Latour), *Mavi: Bir Rengin Tarihi* (Michel Pastoureau), *İnsanlığın En Eski Muamması* (Bertrand David - Jean-Jacques Lefrère), *Öznellik Nedir* (Jean-Paul Sartre) yer alır. Bodrum'da köyde yaşıyor ve bir kitabevi işletiyor.

İçindekiler

GİRİŞ[1]

Birleşik Devletler'de kaldığım süre boyunca dikkatimi çeken yeni konular arasında gözüme en çok çarpan şartlarda eşitlik oldu. Bu birincil olgunun toplumun ilerleyişi üzerindeki inanılmaz etkisini zorlanmadan keşfettim; kamuoyuna belli bir yön, yasalara belli bir işleyiş, yönetenlere yeni ilkeler, yönetilenlereyse özel alışkanlıklar kazandırıyor. Çok geçmeden aynı olgunun etki alanını siyasal teamüllerin ve yasaların çok ötesine genişlettiğini ve hükümete olduğu kadar sivil topluma da egemen olduğunu gördüm: kanaatler yaratıyor, duygular doğuruyor, usuller telkin ediyor ve kendi üretmediği her şeyi de değiştiriyor. Nitekim Amerikan toplumunu incelediğim ölçüde, şartlarda eşitliğin her tikel olgunun başıymış gibi görünen kaynak olgu olduğunu gitgide daha açık görmeye başladım, tüm gözlemlerimin gelip dayandığı bir merkezî nokta olarak durmadan karşıma çıkıyordu.

O zaman düşüncemi bizim yarımküreye çevirdim ve orada adeta, Yeni Dünya'nın bana sunduğu gösteriye benzer bir şeyin farkına vardım. Şartlarda eşitliğin, Birleşik Devletler'de olduğu gibi henüz sınırlarına ulaşmamış

1. *Amerika'da Demokrasi*'ni ilk cildinin giriş bölümü. (Ç.N.)

olsa da oradakine her gün daha çok yaklaştığını gördüm ve Amerikan toplumlarında hüküm süren demokrasi Avrupa'da da hızla iktidara yürüyormuş gibi geldi bana.

O andan itibaren şimdi okuyacağınız kitabın fikrini geliştirdim.

Bizde büyük bir demokratik devrim gerçekleşiyor, bunu herkes görüyor ama herkes aynı şekilde değerlendirmiyor. Kimileri onu yeni bir şey olarak görüyor ve arızi bir durum olduğunu düşünerek hâlâ önüne geçebilmeyi umuyor, diğerleriyse tarihte bilinen en kesintisiz, en eski ve en kalıcı olgu olduğunu sandıkları için karşı konulmaz buluyor.

Bir anlığına Fransa'nın yedi yüz yıl önceki haline gitmek istiyorum: Ülke, toprağın sahibi olup o topraklar üzerinde yaşayanları yöneten az sayıda aile arasında paylaşılmıştı, dolayısıyla hükmetme hakkı da miras yoluyla nesilden nesle aktarılıyordu, insanların birbirleri üzerinde ancak zor yoluyla etki edebiliyordu ve gücün tek kökeninin arazi mülkiyeti olduğu görülüyordu.

Ancak sonra ruhban sınıfının siyasal gücünün temeli atılır ve bu güç kısa sürede yayılır. Ruhban sınıfı saflarını yoksulundan zenginine, soyludan avama herkese açar; eşitlik Kilise yoluyla hükümete nüfuz etmeye başlar ve ezelî ebedî bir kölelik içinde serf olarak sürünecek biri, rahip olup soyluların arasındaki yerini alır ve çoğu zaman kralların bile üstüne çıkar.

Toplum zaman içinde daha uygar ve daha istikrarlı bir hale gelirken insanlar arasındaki farklı ilişkiler de sayıca artar ve karmaşıklaşır. Medeni kanunlara olan ihtiyaç kendini güçlü bir şekilde hissettirir. O zaman hukukçular ortaya çıkar; karanlık mahkeme salonlarından ve mahkeme kalemlerinin tozlu köşelerinden çıkıp prensin sarayında, kakım kürklere sarınmış kılıçlı, kalkanlı feodal baronların yanında yerlerini alırlar.

Krallar büyük yatırımlara girişip varını yoğunu kaybeder, soylular kendi aralarında savaşarak bitip tükenir, avam ise ticaretle zenginleşir. Para, devlet işlerinde etkisini göstermeye başlar. Ticari faaliyet artık güce erişmenin yeni bir yolu olmuştur, dolayısıyla sermaye sahipleri kâh hor görülen kâh pohpohlanan bir siyasal güç haline gelir.

Aydınlanma yavaş yavaş yayılır, edebiyat ve sanat zevkinin uyandığı görülür, o zaman zihinsel beceriler bir başarı öğesi haline gelir, bilim bir yönetme aracı, zekâysa toplumsal bir kuvvettir, okumuşlar işlerin başına geçer.

Bir yandan iktidara gelmenin yeni yolları ortaya çıktıkça doğumla gelen asaletin değerinin de aynı oranda düştüğü görülür. 11. yüzyılda soyluluk paha biçilmezdi, 13. yüzyılda satın alınır oldu, 1270'de ilk kez soyluluk unvanı verildi ve sonunda eşitlik bizzat aristokrasi tarafından hükümet işlerine dahil edildi.

Geçen yedi yüz yıl boyunca soyluların kimi zaman kraliyet otoritesine direnmek ya da iktidarı rakiplerinin elinden almak için halka siyasal bir güç aktardığı oldu.

Kralların aristokrasiyi baskılamak için alt sınıflara yönetimde yer verdikleri ise daha sıklıkla görüldü.

Fransa'da krallar en etkin ve en değişmez eşitleyiciler olarak boy gösterdi. Hırslı ve kuvvetli olduklarında halkı soyluların seviyesine çıkarmaya çalıştılar, ılımlı ve zayıf olduklarındaysa halkın bizzat kendilerinin de tepesine çıkmasına izin verdiler. Birileri yetenekleriyle diğerleriyse kusurlarıyla demokrasiye yardımcı oldu. XI. Louis ile XIV. Louis tahtın altındaki her şeyi eşitlemeye özen gösterirken XV. Louis sonunda kendisiyle birlikte saray erkânını da yerin dibine soktu.

Yurttaşların feodal mülkiyet imtiyazı dışında yollarla da toprak sahibi olmaya başladığı ve artık tanınan menkul servetin de yeri geldiğinde etki yaratabildiği ve güç

verebildiği andan itibaren her mesleki buluş, ticarete ve sanayiye kazandırılan her iyileştirme insanlar arasında mutlaka yeni eşitlik öğeleri yarattı. O andan itibaren keşfedilen tüm yöntemler, doğan tüm ihtiyaçlar, tatmin edilmeyi bekleyen tüm arzular evrensel eşitlenme yolundaki ilerlemelerdir. Lüks zevkler, savaş aşkı, modanın egemenliği, insan yüreğinin en derin tutkuları kadar en yüzeysel tutkuları da zenginleri yoksullaştırmak, yoksullarıysa zenginleştirmek için elbirliğiyle çalışıyor gibidir.

Fikrî üretimler güç ve zenginlik kaynağı haline geldiğinden beri bilimdeki her gelişmenin, her yeni bilginin, her yeni fikrin halkın erişebileceği bir iktidar tohumu gibi görülmesi gerekmiştir. Şiir, belagat, bellek, aklın ihsan ettikleri, hayal gücünün ışığı, düşüncenin derinliği, Tanrı'nın gelişigüzel paylaştırdığı tüm bu yetenekler demokrasiye fayda sağladılar ve demokrasi muhaliflerinin elinde bulunduklarında bile insanın doğal büyüklüğünü vurgulayarak yine de demokrasi davasına hizmet ettiler; dolayısıyla demokrasinin fetihleri uygarlığın ve Aydınlanma'nın fetihleriyle birlikte yayıldı ve tüm bu bilgi birikimi zayıflarla yoksulların her gün gelip silahlarını kuşandıkları herkese açık bir cephanelik oldu.

Tarihimizin sayfalarını çevirdiğimizde, yedi yüz yıldır deyiş yerindeyse eşitliğe hizmet etmeyen hiçbir büyük olaya rastlanmaz.

Haçlı Seferleri ve İngilizlerin savaşları soyluları kırıp geçirir ve topraklarını parçalar; komünlerin kurulması feodal monarşinin bağrına demokratik özgürlüğü taşır; ateşli silahların keşfi muharebe alanında soylu olanla olmayanı eşit kılar; matbaa her ikisinin zekâsına eşit kaynaklar sunar; posta hem garibanın kulübesinin eşiğine hem de sarayların kapısına ışık bırakır; Protestanlık tüm insanların Tanrı'nın yolunu bulmada eşit konumda olduklarıiddiasındadır. Görünür olan Amerika, servete doğru

açılan binlerce yeni yol, ne idüğü belirsiz maceracıya zenginlik ve erk sunar.

11. yüzyıldan itibaren Fransa'da olup bitenler elli-şer yıllık dönemler halinde incelendiğinde bu dönemlerin her birinin sonunda toplumsal durumda iki devrim gerçekleştiği gözlerden kaçmayacaktır. Soylular toplumsal olarak mevki kaybedecek, halktan olanlar yükselecektir; biri inerken diğeri çıkar. Her yarım yüzyıl onları biraz daha yaklaştırır, öyle ki yakında aynı seviyeye geleceklerdir.

Üstelik bu durum sadece Fransa'ya özgü değildir. Gözümüzü hangi yana çevirirsek çevirelim aynı devrimin bütün Hıristiyan âleminde süregittiğini görürüz.

Halkların hayatındaki muhtelif gelişmelerin demokrasi lehine işlediğini gördük, tüm insanlar ellerinden geldiğince demokrasiye yardım ettiler: Başarısına katkıda bulunma niyetinde olanlar ve hiçbir şekilde ona hizmet etmeyi düşünmeyenler, onun için mücadele etmiş olanlar ve hatta kendilerini ona düşman ilan edenler, hepsi apar topar aynı yola itildiler ve yine hepsi Tanrı'nın elindeki bilinçsiz araçlar olarak birlikte çalıştılar, kimileri istemeden, kimileriyse farkında bile olmadan.

O halde koşulların eşitliğinin aşamalı gelişimi tanrısal bir olgudur, onun başlıca özelliklerini taşır: evrenseldir, kalıcıdır, her seferinde insanın hükmünden kaçıp kurtulur; tüm insanlar gibi tüm olaylar da onun gelişimine hizmet eder.

Geçmişi bu kadar derin olan bir toplumsal hareketin tek bir neslin çabalarıyla askıya alınabileceğine inanmak akla sığar mı? Demokrasinin feodaliteyi yıkıp krallara üstün geldikten sonra burjuvaların ve zenginlerin önünde geri adım atacağını mı düşünüyoruz? Halihazırda kendisi bu kadar güçlü, muhalifleri bu kadar zayıf bir hale gelmişken hiç durur mu?

O halde nereye gidiyoruz? Bunu hiç kimse söyleyemez zira öncelikle karşılaştırma yapacak durumda değiliz. Günümüzde Hıristiyanların yaşam koşulları hiçbir zaman ve dünyanın hiçbir ülkesinde olmadığı kadar eşit, bu nedenle yapılmış olanın büyüklüğü yapılabileceklerin öngörülmesine engel.

Okuyacağınız kitabın bütünü, bunca yüzyıldır tüm engelleri aşarak yol alan ve bugün hâlâ neden olduğu yıkımların arasından ilerlediği görülen bu karşı konulmaz devrimi gören yazarın ruhunda oluşan bir tür dinsel dehşetin etkisinde yazıldı.

İradesinin kesin işaretlerini keşfetmemiz için Tanrı'nın bizzat konuşması gerekmez, doğanın alışılageldik ilerleyişini ve olayların gösterdiği sürekli eğilimi incelemek yeterlidir; Yaradan yüksek sesle söylemese de yıldızların uzayda onun parmağının çizdiği eğrileri izlediğini biliyorum.

Günümüz insanları, uzun gözlemler ve samimi tefekkürler sonunda, eşitliğin aşamalı ve ilerleyen gelişiminin kendi tarihlerinin hem geçmişi hem geleceği olduğunu kabul etselerdi, sadece bu keşif bile bu gelişime yüce efendimizin iradesinin kutsal karakterini vermeye yeterdi. O halde demokrasiye ket vurma niyeti bizzat Tanrı'nın iradesine direnmek anlamına gelecekti, dolayısıyla ulusların tek yapması gereken Tanrı'nın kendilerine dayattığı toplumsal duruma uyum sağlamak olacaktı.

Hıristiyan toplumlar günümüzde korkutucu bir manzara sunuyormuş gibi geliyor bana; onları sürükleyen akım şimdiden durdurulamayacak kadar kuvvetli ama henüz yönlendirmekten umudu kesmeyi gerektirecek kadar hızlı değil: Kaderleri henüz kendi ellerinde fakat pek yakında ellerinden kayıp gidecek.

Günümüzde toplumu yönetenlere düşen en önemli görev demokrasiyi öğretmek, mümkünse ona olan inancı

yeniden canlandırmak, demokratik teamülleri arıtmak, demokrasinin ilerleyişini düzenlemek, deneyimsizliğini iş hayatından edinilen birikimle, kör içgüdülerini gerçek çıkarlarının bilgisiyle yavaş yavaş ikâme etmek, demokratik yönetimi zamana ve mekâna uyarlamak, şartlara ve insanlara göre gerekli değişiklikleri yapmaktır.

Yepyeni bir dünyaya yeni bir siyaset bilimi gereklidir.

Ne var ki bunu hiç düşünmeyiz: Hızla akan bir nehrin ortasındayken gözlerimizi inatla nehir kıyısında hâlâ görülebilen birkaç kalıntıya dikeriz oysa akıntı o sırada bizi kapıp götürmekte ve geri geri uçuruma doğru sürüklemektedir.

Tasvir etmiş olduğum bu büyük toplumsal devrim, Avrupa halklarının hiçbirinde bizdekinden daha hızlı ilerleme kaydetmemiş, bilakis oralarda her zaman rastlantısal bir yol izlemiştir.

Devlet başkanları toplumsal devrim için önceden hazırlık yapmayı asla düşünmediler, devrim onlara rağmen ya da onların haberi olmadan gerçekleşti. Ulusun en güçlü, en akıllı ve en ahlaklı sınıfları devrimi yönetmek amacıyla zapt etmeye çalışmadılar hiç. Dolayısıyla demokrasi vahşi içgüdülerine terk edildi; şehirlerimizin sokaklarında baba ilgisinden mahrum, kendi başlarına büyüyen ve toplumun sadece kötü ve sefil yanlarını bilen şu çocuklar gibi büyüdü. İktidarı aniden ele geçirdiğinde varlığı hâlâ bilinmiyor gibiydi. O zaman, herkes bir köle gibi demokrasinin en ufak arzularına boyun eğdi, gücün imgesi olarak ona hayranlık duydu; sonrasında kendi aşırılıkları nedeniyle zaafa uğradığında ise yasa koyucular demokrasinin ne olduğunu öğretip kusurlarını düzeltmek yerine ihtiyatsızca onu yıkmayı tasarladılar ve demokrasiyi yönetim becerileriyle donatmak yoluna gitmeyerek sadece yönetimden uzaklaştırmayı düşündüler.

Bunun sonucunda demokratik devrim, yasalarda, fikirlerde, alışkanlıklarda ve teamüllerde böylesi bir devrimden fayda sağlanmasına yarayacak değişiklikler gerçekleştirilmeden, sadece toplumun şekli unsurları üzerinde etki etti. Demokrasiye sahip olduk fakat kusurlarını hafifletip doğal avantajlarını ortaya çıkaracak araçlara değil, dolayısıyla neden olduğu kötülükleri şimdiden görüyor ancak sağlayabileceği faydaları henüz bilmiyoruz.

Aristokrasiye dayanan kraliyet iktidarı Avrupa halklarını rahat rahat yönetirken toplum, sefalete batmış olmasına rağmen günümüzde tahayyül etmenin ve değerlendirmenin güç olduğu birçok türden mutluluğun tadını çıkarıyordu.

Birkaç uyruğun gücü prensin tiranlığının karşısına aşılmaz engeller çıkarabiliyor ve yığınların gözünde neredeyse tanrısal bir karaktere büründüğünü hisseden krallar da bizzat uyandırdıkları saygıdan ötürü iktidarlarını hiçbir şekilde kötüye kullanmama yönünde irade gösteriyorlardı.

Soylularsa halktan bir hayli mesafeli durmalarına rağmen halkın kaderine, çobanın sürüsüne gösterdiği o müşfik ve sessiz ilgiye benzer bir ilgiyle yaklaşıyor ve yoksulları eşitleri olarak görmemekle birlikte Tanrı'nın ellerine bıraktığı bir emanete göz kulak olur gibi onlara göz kulak oluyorlardı.

İçinde bulunduğundan farklı bir toplumsal durumu hiç aklına getirmeyen, başlarındakilerle eşitlenebileceğini asla tahayyül etmeyen halk, onların iyiliklerini kabul ediyor ve haklarını hiç tartışma konusu etmiyordu. Bağışlayıcı ve adil olduklarında onları seviyor, sertliklerine de Tanrı eliyle gönderilen kaçınılmaz kötülüklere boyun eğer gibi, zorluk çıkarmadan ve onursuzlaşmadan boyun eğiyordu. Usüller ve teamüller tiranlığın sınırlarını zaten belirlemiş ve zorbalığın içinde dahi bir tür hukuk oluşturmuştu.

Bir yanda meşru olduğunu sandığı ayrıcalıkların

elinden alınmak istenebileceğini hiç aklına getirmeyen soylular, diğer yanda düşüklüğünü doğanın değişmez düzeninin bir sonucu olarak gören serfler; son derece farklı iki kaderi paylaşan bu iki sınıf arasında karşılıklı bir tür hüsnüniyet ilişkisi kurulabileceği düşünülüyordu. O zamanlar da toplumda eşitsizlik ve sefalet vardı fakat ruhlar henüz bundan zarar görmemişti.

İnsanları çileden çıkaran hiç de iktidarın kullanımı ya da itaat alışkanlığı değildir; gayrimeşru olarak değerlendirdikleri bir gücün kullanımı ve gasp edilmiş, ayrıca zalim gördükleri bir iktidara itaattir.

Bir yanda mal mülk, güç, boş zaman ve tüm bunlarla birlikte lüks arayışı, ince zevkler, zihinsel keyifler, sanata tapınma; diğer yanda emek, kabalık ve cehalet vardı.

Ancak bu cahil ve kaba kalabalığın içinde enerji dolu tutkulara, yüce gönüllü duygulara, derin inanışlara ve vahşi erdemlere de rastlanıyordu.

Bu şekilde örgütlenmiş bir toplumsal yapı istikrarlı, güçlü ve bilhassa muzaffer olabilirdi.

Gelgelelim saflar birbirine karışır, insanlar arasında yükselen duvarlar alçalır; araziler bölünür, iktidar paylaşılır, aydınlıklar yayılır, akıllar eşitlenir; toplumsal yapı demokratikleşir ve demokrasi sonunda kurumlara ve teamüllere rahatça nüfuz eder.

O zaman herkesin yasayı kendi eseri gibi görüp benimseyeceği ve ona zorlanmadan boyun eğeceği, hükümetin otoritesine tanrısal olduğu için değil gerekli olduğu için saygı duyulduğu ve devlet başkanına duyulan sevginin bir tutku değil muhakeme edilmiş ve dağdağasız bir duygu olacağı bir toplum tasarlıyorum. Böyle bir toplumda herkes haklara sahip olup haklarının korunacağına güveneceği için, tüm sınıflar arasında mertçe bir güven ve aşağılık duygusundan da kibirden de uzak, karşılıklı bir tür alçakgönüllülük ilişkisi kurulacaktır.

Gerçek çıkarlarını öğrenen halk, toplumun zenginliğinden yararlanmak için yükümlülüklerine boyun eğmek gerektiğini anlayacaktır. O zaman yurttaşların özgür birlikteliği soyluların bireysel gücünün yerini alabilecek, devlet ise tiranlıktan da başıbozukluktan da korunmuş olacaktır.

Bu şekilde oluşan demokratik bir devlette toplumun hiç de durağan kalmayacağını anlıyorum fakat toplumsal hareketlilik kurallarla düzenlenebilecek ve ilerici karakterde olacaktır; bir aristokraside olduğundan daha az parıltı görülse de aynı zamanda daha az sefalet bulunacaktır; hazlar o kadar aşırıya varmayacak ama refah daha genel olacaktır; biliminsanları o kadar ihtişamlı olmayacak ama cehalete daha ender rastlanacaktır; duygular daha az güçlü, alışkanlıklar daha ılımlı olacaktır; daha çok kusur ama daha az suç olduğu fark edilecektir.

Coşkulu ve ateşli inançların yokluğunda yurttaşlar bilgi ve deneyim için kimi zaman büyük fedakârlıklarda bulunacaktır, her insan eşit derecede zayıf olduğundan benzerlerine eşit derecede ihtiyaç duyacaktır ve onların desteğini ancak onlarla birlikte hareket ederek elde edebileceğini bildiğinden kendi özel çıkarıyla genel çıkarın ayrılmaz olduğunu zorlanmadan keşfedecektir.

Ulus bütün olarak belki daha az parlak, daha az görkemli, daha az kuvvetli olacak fakat yurttaşların çoğunluğu daha müreffeh bir geleceğe sahip olacaktır, halk daha iyi olmaktan umudunu kestiği için değil, iyi olmayı bildiği için huzurlu görünecektir.

Böylesi bir düzende her şey iyi ve yararlı olmasa da en azından toplum yararlı ve iyi görünen her şeye sahip çıkacaktır ve insanlar, aristokrasinin onlara sağlayabileceği toplumsal avantajları sonsuza dek terk ederek demokrasinin kendilerine sunabileceği tüm nimetlerden yararlanacaktır.

Peki ya biz atalarımızın toplumsal durumunu terk ederken, onların kurumlarını, fikirlerini ve geleneklerini darmadağınık bir şekilde arkamızda bırakırken yerine ne koyduk?

Kraliyet iktidarının itibarı yok oldu ama yerini kanunların üstünlüğü alamadı; günümüzde halk yetkeyi hor görüyor ama ondan korkuyor da ve bu korku, eskiden saygı ile sevginin yetkeye kazandırdığından fazlasını şimdi ondan eksiltiyor.

Zorbalığa karşı savaşabilecek tek tek bireysel varoluşları yok ettiğimizi fark ediyorum, fakat ailelerden, loncalardan ya da insanlardan koparılıp alınan tüm imtiyazların tek mirasçısının da hükümet olduğunu görüyorum: Demek ki az sayıda yurttaşın kimi zaman baskıcı ama çoğunlukla muhafazakâr zor gücünün yerini herkesin zayıflığı aldı.

Zenginliğin dağılımı yoksulu varsıldan ayıran mesafeyi azalttı fakat varsıl ile yoksul birbirine yaklaştıkça birbirinden nefret etmek için yeni nedenler bulmuş gibi görünüyor ve birbirlerine dehşet ve kıskançlık dolu bakışlar fırlatırken aynı zamanda birbirini erkten uzaklaştırmaya çalışıyor; her ikisi için de hak hukuk fikri artık yoktur ve yine her ikisi için güç şimdiki zamanın tek geçerli yolu ve geleceğin tek güvencesi olarak ortaya çıkar.

Yoksul, atalarının önyargılarının büyük bir kısmını korumuştur ama inançlarını değil, cehaletini korumuştur ama erdemlerini değil; edimlerinin kuralı olarak çıkar öğretisini kabul etmiştir ama bunun ilmine vakıf değildir ve eskiden kendini adamışlığı bilgiden ne kadar yoksunsa şimdi de bencilliği bilgiden o denli yoksundur.

Toplum sakindir; kesinlikle kuvvetinin ve esenliğinin bilincinde olduğu için değil, tersine kendisini zayıf ve hastalıklı sandığı için; bir çaba gösterirse ölmekten korkar: Herkes sıkıntıyı hisseder fakat hiçbirinin daha

iyinin peşine düşmek için gerekli cesareti ve enerjisi yoktur; arzuları, pişmanlıkları, kederleri ve sevinçleri, ihtiyarların âcizlikten başka bir şeyle sonuçlanmayan tutkuları gibidir, görünür veya kalıcı bir şey üretemez.

Böylece daha mevcut toplumsal durumun yararlı olarak sunabileceği şeyleri elde etmeden eski toplumun iyi olarak sunabildiği şeyleri terk ettik, aristokratik bir toplumu yerle bir ettik ve eski yapının kalıntılarının ortasında öylece durmuş, halimizden memnun, oraya temelli yerleşmek ister gibiyiz.

Entelektüel dünyada olup biten de daha az acıklı değildir.

İlerleyişine ket vurulan ya da desteksiz bir şekilde taşkın tutkularına terk edilen Fransa demokrasisi, yoluna çıkan her şeyi altüst edip yıkamadığını da sarstı. Barışçıl şekilde egemenlik sağlamak için toplumu yavaş yavaş ele geçirme yoluna asla gitmedi, durmadan uyuşmazlıkların ve bir mücadele kargaşasının ortasında yol aldı. Mücadele ateşiyle harekete geçen, muhaliflerinin düşünceleri ve aşırılıklarıyla kendi düşüncesinin doğal sınırlarının ötesine itilen herkes, bizzat peşinde olduğu amacı gözden kaçırır, gerçek hislerini ve gizli içgüdülerini tam karşılamayan bir dil tutturur.

Tanıklık etmek zorunda kaldığımız tuhaf karışıklık bundan kaynaklanıyor.

Anılarımda boşuna arayıp duruyorum, gözlerimizin önünde olan bitenden daha acı, daha acınası başka bir şey bulamıyorum; bana öyle geliyor ki günümüzde kanıları beğenilerle, edimleri inanışlarla birleştiren doğal bağ koparıldı; insanların hisleriyle fikirleri arasında kendisini her zaman gösteren anlayış yok olmuş ve tüm ahlaksal benzeşim yasaları yürürlükten kalkmış gibi görünüyor.

İnançlı ruhunu öbür dünyanın hakikatleriyle beslemeyi seven gayretli Hıristiyanlar içimizde hâlâ var ve on-

lar hiç kuşkusuz, her manevi yüceliğin kaynağı olan insan özgürlüğü lehine harekete geçeceklerdir. Tüm insanları Tanrı karşısında eşit kılan Hıristiyanlık tüm yurttaşların yasa önünde eşit olduğunu görmeye itiraz etmeyecektir. Ne var ki karşılaşılan tuhaf olayların sonucunda din bir anda kendini demokrasinin altüst ettiği güçlerin yanında bulmuştur ve sıklıkla aslında sevdiği eşitliği itelediği ve özgürlüğü bir düşman gibi lanetlediği görülmektedir, oysa özgürlüğe el vererek onun çabalarını kutsayabilirdi.

Bu dindar insanların yanı sıra yüzünü ahiretten ziyade bu dünyaya çevirmiş başka insanlar keşfettim; özgürlüğü, sadece en soylu erdemlerin kökeni olarak gördükleri için değil, özellikle en büyük iyiliklerin kaynağı olarak gördükleri için savunur, özgürlüğün egemenliğini sağlamayı ve insanlara onun nimetlerini tattırmayı içtenlikle arzu ederler. Bu kişilerin alelacele dini yardıma çağıracak olmalarını anlarım zira teamüllerin egemenliği olmadan özgürlüğün egemenliğini kuramayacaklarını, inançlar olmadan da teamüllerin temelini atamayacaklarını biliyor olmalıdırlar, fakat dinin karşıt safta yer aldığını görürler, bu kadarı onlar için fazladır: Kimileri dine saldırırken diğerleri onu savunmaya cesaret edememektedir.

Geçmiş yüzyıllarda alçak ve satılık ruhların köleliği öğütlediği görülürken bir yandan da bağımsız zihinler ve cesur yürekler insan özgürlüğünü kurtarmak için umutsuzca mücadele ediyordu. Ne var ki günümüzde yaratılıştan soylu ve mağrur olduğu halde fikirleri istekleriyle tam bir zıtlık içinde olan ve kendilerinin hiç bilmediği köle ruhluluğa ve onursuzluğa övgüler düzen insanlara sıklıkla rastlanıyor. Diğer yandaysa, tam tersine özgürlüğün kutsal ve asil yönlerini hissedebiliyormuşçasına özgürlükten bahseden ve insanlık lehine hiç tanımadıkları hakları talep edenler bulunuyor.

Temiz ahlakları, ılımlı alışkanlıklarının, kolaylaştırıcı

yaklaşımları ve bilgileriyle doğal olarak kendilerini çevreleyen halk topluluklarının başına geçen erdemli ve barışçıl insanlar görüyorum. Samimi bir vatan aşkıyla dolu olan bu insanlar vatanları için büyük fedakârlıklarda bulunmaya hazırdırlar: Bununla birlikte sıklıkla uygarlığa muhalif oldukları da görülür, uygarlığın suiistimalleriyle yararlarını birbirine karıştırırlar, onların zihninde kötülük fikri yenilik fikriyle ayrılmaz şekilde kaynaşmıştır.

Öte yanda, ilerleme adına insanı maddi unsurlarına ingirgemeye çalışarak adil olanla ilgilenmeden yararlı olanı, inançlardan uzaklaşmış bir bilimi ve erdemle bağını kesmiş bir refahı arayan diğerlerini görüyorum: Bu insanlar kendilerine modern uygarlığın şampiyonu diyorlar ve onlara terk edilen, hiç de layık olmadıkları bir makamı işgal ederek küstahça başa geçiyorlar.

O halde biz neredeyiz?

Din adamları özgürlükle mücadele ediyor, özgürlük yanlılarıysa dinlere saldırıyorlar; soylu ve yüce gönüllü zihinler köleliği överken bayağı ve alçak ruhlar bağımsızlığı savunuyorlar; onurlu ve aydın yurttaşlar tüm ilerlemelere düşmanken yurtseverlikten ve ahlaktan uzak insanlar uygarlığın ve aydınlanmanın havarileri oluyorlar!

Yoksa tüm yüzyıllar bizimkine mi benziyordu? Günümüzde olduğu gibi tüm zamanlarda da insanlığın önünde hiçbir şeyin birbirine zincirlenmediği, erdemin dehasız, dehanın onursuz olduğu; düzen aşkının tiranlara duyulan sempatiyle, kutsal özgürlük kültününse yasalara saygısızlıkla karıştırıldığı; bilincin insanın eylemlerini ancak loş bir şekilde aydınlattığı; adeta artık hiçbir şeyin ne yasak ne serbest, ne onurlu ne de utanç verici, ne doğru ne de yanlış göründüğü bir dünya mı vardı?

Tanrı'nın insanı, çevremizi saran düşünsel sefaletin ortasında amaçsızca çırpınmaya bırakmak için yarattığını mı düşünmeliyim? Buna inanamam: Tanrı Avrupa top-

lumları için daha istikrarlı ve daha dingin bir gelecek hazırlıyor; niyetini bilmiyorum fakat niyetini kavrayamadığım için buna inanmaktan vazgeçmeyeceğim, onun adaletindense kendi bilgimden şüphe etmeyi tercih ederim.

Sözünü ettiğim büyük toplumsal devrimin doğal sınırlarına neredeyse eriştiği bir ülke var dünyada; bu devrim orada basit ve rahat bir şekilde gerçekleşti ya da daha ziyade, bu ülkenin bizde gerçekleşen demokratik devrimin sonuçlarına devrimi bizzat yaşamadan eriştiği söylenebilir.

17. yüzyılın başında gelip Amerika'ya yerleşen göçmenler demokrasi ilkesini, Avrupa'nın eski toplumlarında çatışma halinde olduğu diğer tüm unsurlardan bir şekilde sıyırdılar ve onu tek başına Yeni Dünya'nın kıyılarına taşıdılar. Demokrasi orada özgürce serpilebildi, teamüllerle birlikte yol alarak yasalarda rahatça gelişebildi.

Er ya da geç Amerikalılar gibi şartların neredeyse tam olarak eşitlendiği bir düzeye ulaşacağımızdan hiç kuşkum yok. Buradan, benzer bir toplumsal durumdan Amerikalıların çıkardığı siyasal sonuçları bizim de bir gün kaçınılmaz olarak çıkaracağımız yargısına varmıyorum kesinlikle. Onların demokrasiyle bağdaşabilecek yegâne yönetim biçimini bulmuş olduklarına inanmaktan çok uzağım fakat her iki ülkede de yasalarla teamülleri doğuran sebebin aynı olması, söz konusu sebebin bu ülkelerin her birinde hangi sonuçları doğurduğunu bilmenin bize muazzam bir fayda sağlaması için yeterlidir.

Dolayısıyla Amerika'yı incelemekte amacım, meşru da olsa sadece bir merakı gidermek değildi, oradan yararlanabileceğimiz dersler çıkarmak istedim. Bir methiye düzmek istediğimin düşünülmesi de son derece yanıltıcı olacaktır, bu kitabı her kim okursa niyetimin bu olmadığını pekâlâ anlayacaktır, amacım genel olarak böyle bir yönetim biçimini öğütlemek de değildi zira ben de yasa-

ların hemen hiçbir zaman mutlak mükemmeliyete eremeyeceğine inananlardanım, ayrıca ilerleyişi bana karşı konulmaz gibi gelen toplumsal devrimin insanlığın yararına mı zararına mı olduğunu yargılamak iddiasında da değilim, bu devrimi bir oldubitti ya da neredeyse gerçekleşecek bir olgu olarak kabul ettim ve bu devrimin gerçekleşmesine tanık olan halklar arasında, en eksiksiz ve en gürültüsüz patırtısız gelişimi nerede yakaladığını araştırdım ki doğal sonuçlarını açıkça ayırt edebileyim ve mümkünse onu insanlara yararlı hale getirmenin yollarını belirleyeyim. Amerika'da Amerika'dan fazlasını gördüğümü itiraf edeyim; orada bizatihi demokrasinin, onun temayüllerinin, kendine özgü yapısının, önyargılarının, tutkularının bir imgesini aradım; en azından ondan ne ummamız ya da neyinden çekinmemiz gerektiğini öğrenmek için bile olsa, onu tanımak istedim.

Dolayısıyla bu kitabın ilk bölümünde, Amerika'da, kendi eğilimine bırakılmış ve neredeyse sınırsızca içgüdülerine terk edilmiş demokrasinin yasalara doğal olarak verdiği yönü, hükümetin işleyişi üzerindeki etkisini ve genel gidişat üzerinde elde ettiği gücü göstermeye çalıştım. Ortaya çıkardığı iyiliklerin ve sıkıntıların neler olduğunu öğrenmek istedim. Amerikalıların ona yön verebilmek için aldıkları ve atladıkları önlemleri araştırdım ve toplumu yönetmesini sağlayan nedenleri ayırt etmeye giriştim.

Amacım ikinci bir kısımda, Amerika'da şartlarda eşitliğin ve demokratik yönetimin sivil toplum, alışkanlıklar, fikirler ve teamüller üzerindeki etkisini sergilemekti fakat bu niyetimi tamamına erdirmek için daha az şevk duymaya başlıyorum. Niyetlendiğim işi yerine getiremezsem çalışmam neredeyse işe yaramaz hale gelecek. herhalde yakın zamanda bir başka çalışma, okurlara Amerika'nın başlıca özgün niteliklerini gösterirken tablonun

vahametini ince bir perdenin ardına gizleyerek hakikati benim süslemediğim güzelliklerle süsleyecektir.[1]

Amerika'da gördüklerimi aktarmayı başarabildim mi bilmiyorum ama bunu samimiyetle arzuladığımdan ve farkında olabildiğim kadarıyla, fikirleri olgulara tabi tutmak yerine, olguları fikirlere uyarlama ihtiyacına teslim olmadığımdan eminim.

Yazılı belgelerle kanıtlanabilecek konularda birincil kaynaklara ve en özgün, en kabul görmüş çalışmalara başvurmaya özen gösterdim.[2] Kaynaklarımı notlarda belirttim, bunları herkes doğrulayabilir. Kanaatler ve siyasi teamüller, toplumsal ahlakın gözlemlenmesi söz konusu olduğunda ise en aydın insanlara danışmaya çalıştım. Önemli ya da şüpheli bir durum olduğunda bir tanıkla yetinmeyip tanıklıkların bütünü üzerinden karara vardım.

Bu noktada okurun mutlaka sözüme inanması gerekiyor. Çoğu zaman ileri sürdüğüm şeyi desteklemek için okuyucunun tanıdığı ya da en azından tanınmaya değer

1. Bu kitabın ilk baskısının yapıldığı dönemde, Amerika seyahatimdeki yol arkadaşım Gustave de Beaumont, daha sonra basılacak olan *Marie ou l'esclavage aux États-Unis* [Marie ya da Birleşik Devletler'de Kölelik] adlı kitabı üzerinde henüz çalışıyordu. Mösyö de Beaumont'un başlıca amacı, zencilerin Anglo-Amerikan toplumunun orta yerindeki durumunu vurgulamak ve tanıtmaktı. Çalışması, birleşik cumhuriyetlerin yaşamsal sorunu olan kölelik sorununa yeni ve canlı bir ışık tutacaktır. Yanılıyor muyum, bilmiyorum ama bana kalırsa Mösyö de Beaumont'un kitabı, ilk aşamada duyguların ve betimlemelerin peşinde olanların ilgisini çektikten sonra, her şeyden önce doğru değerlendirmeleri ve derin hakikatleri arzulayan okurlar arasında da daha sağlam ve daha kalıcı bir başarı yakalayacaktır.

2. Yasal ve idari belgeler bana öyle bir nezaketle temin edildi ki bunu her zaman minnetle hatırlayacağım. Araştırmalarımı bu şekilde destekleyen Amerikalı memurlar arasında özellikle o zamanın dışişleri bakanı (şimdinin Paris ortaelçisi) Sayın Edward Livingston'un adını anmak isterim. Federal hükümet hakkında sahip olduğum belgelerin çoğunu, kongre bünyesinde geçirdiğim sure boyunca Bay Livingston sayesinde elde ettim. Bay Livingston yazdıklarını okurken sevdiğiniz, daha tanımadan hayranlık ve saygı duyduğunuz ve minnet duymaktan mutlu olduğunuz o nadir insanlardan biridir.

isimleri otorite olarak gösterebilirdim ama bunu yapmaktan kaçındım. Yabancı kişi, misafir olduğu evde, ev sahibinin belki de arkadaşlarından gizleyeceği önemli hakikatler öğrenir çoğu zaman; yabancıyla birlikteyken zorunlu bir sessizlikten kurtulur, boşboğazlıktan çekinmez insan, çünkü o gelip geçicidir. Ben de verilen bu sırların her birini verildiği anda kaydettim ancak dosyamdan asla çıkmayacaklar. Gördükleri cömertliğin, misafirperverliğin karşılığında üzüntü ve sıkıntı veren şu seyyahlar listesine adımı eklemektense anlatılarımın başarısına zarar vermeyi yeğlerim.

Gösterdiğim özene rağmen bir gün biri bu kitabı eleştirmeyi düşünürse, bunu çok kolayca yapabileceğini pekâlâ biliyorum.

Sanıyorum ki daha yakından inceleyecek olanlar eserin tamamında, deyiş yerindeyse tüm kısımları birbirine bağlayan bir temel düşünce bulacaklardır. Gelgelelim çok çeşitli konular ele almak zorunda kaldım ve aktardığım olguların bütününe tek bir olguyla, fikirlerin bütününe bağlamından koparılmış tek bir fikirle karşı çıkmaya çalışan biri de bunu zorlanmadan başaracaktır. Dolayısıyla kitabımı okuyanların, bunu çalışmama hâkim olan ruhla yapmasını ve tıpkı benim de şu veya bu gerekçeyle değil de bir yığın kanıta dayanarak karara varmış olduğum gibi, bıraktığı genel izlenimle yargılama lütfunda bulunmasını isterim.

Anlaşılmak istenen bir yazarın, her bir fikrini tüm kuramsal sonuçlarına ve sıklıkla da yanlış ve uygulanamaz olanın sınırlarına kadar vardırması gerektiği de unutulmamalıdır zira bazen eylemlerde mantık kurallarından uzaklaşmak zorunda kalsak da aynısını söylemde yapamayız ve insan, edimlerinde mantıklı olmakta genelde ne kadar güçlükle karşılaşırsa, sözlerinde mantıksız olmakta da neredeyse o kadar zorlanır.

Çok sayıda okurun eserin başlıca kusuru olarak göreceğe şeye bizzat dikkat çekerek bitireceğim. Bu kitap kesin olarak hiç kimsenin izinden gitmiyor, onu yazarken ne bir tarafa hizmet etmek ne de bir tarafla savaşmak istedim, farklı bir şekilde görmeye değil tarafların ötesini görmeye çalıştım ve onlar ertesi günle meşgulken ben geleceğin hayalini kurmak istedim.

HALKIN SEÇİMLERİ VE AMERİKAN DEMOKRASİSİNİN SEÇİMLERDEKİ GÜDÜLERİ ÜZERİNE[1]

Avrupa'da çok sayıda insan bunu söylemese de genel oy hakkının en büyük avantajlarından birinin halkın güvenine layık kişilerin yönetime getirilmesi olduğuna inanır ya da inanmasa da böyle söyler. Halk kendi kendini yönetemez denir ama halk her zaman içtenlikle devletin hayrını ister ve içgüdüsü, aynı arzuyla harekete geçen ve iktidarı en iyi biçimde elde tutabilecek kapasiteye sahip kişileri ona her zaman gösterir.

Söylemem gerekir ki Amerika'da gördüklerim böyle olduğunu düşünmeme hiç izin vermiyor. Birleşik Devletler'e geldiğimde liyakatin yönetilenlerde ne kadar yaygın, yönetenlerdeyse ne kadar az rastlanır olduğunu keşfedince şaşkına döndüm. Günümüzde Birleşik Devletler'de en üstün nitelikli kişilerin nadiren kamu görevine getirilmesi değişmez bir olgudur ve demokrasi tüm eski sınırlarını aştığı ölçüde bu olgunun ortaya çıktığını kabul etmek zorundayız. Amerikalı devlet adamı türünün yarım yüzyıldır bir hayli nitelik kaybettiği aşikârdır.

Bu olguya birçok neden gösterilebilir.

Ne yapılırsa yapılsın halkın aydınlanmasını belli bir

1. *Amerika'da Demokrasi*, 1. cilt, 2. kısım, 5. bölüm. (Ç.N.)

düzeyin üzerine çıkarmak imkânsızdır. İnsanın bilgi edinmeyi kolaylaştırmak, öğretim yöntemlerini iyileştirmek ve herkesin bilime ulaşmasını sağlamak boşuna olacaktır, insanların bu işe zaman ayırmadan kendilerini yetiştirmeleri ve zihinlerini geliştirmeleri mümkün değildir.

O halde halkın çalışmadan yaşamakta karşılaştığı zorluğun derecesi zihinsel gelişimin zorunlu sınırını oluşturur. Bu sınır kimi ülkelerde daha geniş, kimi diğer ülkelerde daha dardır fakat hiç var olmaması için halkın hayatın maddi gereksinimleriyle hiç meşgul olmaması, yani bizzat halk olmaması gerekirdi. Dolayısıyla tüm insanların çok aydın olduğu bir toplum düşünmek, tüm yurttaşların zengin olduğu bir devlet düşünmek kadar güçtür; bunlar birbiriyle bağlantılı iki güçlüktür. Yurttaş kitlesinin çok içtenlikle ülkenin hayrını istediğini zorlanmadan kabul edeceğim, hatta daha ileri gidip bana göre toplumun alt sınıflarının kişisel çıkarlarını bu arzuya toplumun üst sınıflarından daha az karıştırdığını söyleyeceğim fakat onlarda daima az ya da çok eksik olan, içtenlikle amaca ulaşmak isterken araçları değerlendirebilme becerisidir. Tek bir insanın karakterine ilişkin kesin bir fikir edinmek için bile ne uzun bir inceleme, ne çok farklı mefhum gerekir! En büyük dâhiler bile yolunu şaşırırken kitleler bunu başaracak ha! Halk kendini bu işe adayacak zamanı ve imkânı asla bulamaz. Hep aceleyle yargıya varması ve en öne çıkan hedefe bağlanması gerekir. Her türlü şarlatanın halkın beğenisini kazanmanın sırrını bu kadar iyi bilmesinin nedeni budur, oysa gerçek dostları bunu çoğu zaman başaramayacaktır.

Dahası liyakat sahibi insanların seçilmesi için demokraside eksik olan şey her zaman beceri değil, aynı zamanda istek ve beğenidir.

Demokratik kurumların insanın içindeki imrenme duygusunu çok yüksek bir raddeye taşıdığını görmezden

gelmemek gerekir. Bunun nedeni kesinlikle herkese diğerleriyle eşit olma imkânı sunmaları değil, bu imkânların onları kullananları durmadan hayal kırıklığına uğratmasıdır. Demokratik kurumlar eşitlik tutkusunu uyandırıp kışkırtır fakat onu asla bütünüyle tatmin edemezler. Bu tam eşitlik, her seferinde tam yakaladığını sandığı anda halkın elinden kayıp gider ve Pascal'ın da dediği gibi, ebedî bir kaçış halindedir; halk, tanınabilecek kadar yakın fakat asla tadılamayacak kadar uzak olduğu için daha da değere binen bu servetin peşinde coşup durur. Başarma şansı onu heyecanlandırır, başarının belirsizliği ise sinirlendirir; galeyana gelir, bıkkınlığa kapılır, hırçınlaşır. Onu herhangi bir noktada aşan her şey artık ona arzularının önünde bir engel gibi görünür ve görmekten bu kadar yorulduğu bu kadar meşru başka bir üstünlük yoktur.

Birçok insan, bizde alt sınıfları, üst sınıfları işlerin yönetiminden mümkün olduğunca uzak tutmaya yönelten gizli içgüdünün sadece Fransa'da bulunduğunu düşünür, bu bir hatadır: Sözünü ettiğim içgüdü kesinlikle Fransa'ya özgü değil, demokratiktir; siyasal koşullar bu içgüdüye özel bir acılık katmış olabilir ama onu bu koşullar doğurmamıştır

Birleşik Devletler'de, halk toplumun üst sınıflarına hiç nefret duymaz ama onlara karşı pek de iyi niyetli değildir ve onları iktidarın dışında tutmaya özen gösterir; büyük yeteneklerden korkmaz ama onlardan pek de hoşlanmaz. Genel olarak halkın desteği olmadan yükselen herhangi birinin halka yaranmasının güç olduğu görülür.

Demokrasinin doğal güdüleri halkı seçkin insanları iktidardan uzak tutmaya yöneltirken daha az güçlü olmayan bir diğer içgüdü de bu seçkin insanları, tamamen oldukları gibi kalmanın ve itibarlarını yitirmeden ilerlemenin bu denli güç olduğu siyaset kariyerinden uzaklaşmaya iter. Baş hâkim Kent'in son derece açık yüreklilikle

ifade ettiği işte bu düşüncedir. Bahsettiğim ünlü yazar, Anayasa'nın, yargıçları atama yetkisini yürütme kuvvetini veren kısmına büyük övgüler düzdükten sonra ekler: "Gerçekte bu yerleri doldurmaya en uygun kişilerin, genel oy ilkesine dayanan bir seçimde oyların çoğunluğunu asla alamayacak kadar tutumlarında ihtiyatlı ve ilkelerinde katı olmaları muhtemeldir." (*Kent's Commentaries*, I. cilt, s. 272) İşte bunlar 1830 yılında Amerika'da herhangi bir itirazla karşılaşmadan yayınlanabiliyordu.

Bu, bana genel oyu doğru tercihlerin garantisi olarak görenlerin tam bir yanılsama içinde olduğunu kanıtladı. Genel oyun başka avantajları vardır, ama bu, onlardan biri değildir.

DEMOKRASİNİN BU GÜDÜLERİNİ KISMEN DÜZELTEBİLECEK UNSURLAR ÜZERİNE

Büyük tehlikeler devleti tehdit ettiğinde genellikle halkın devleti kurtarmaya en uygun yurttaşları seçmeyi başardığı görülür.

Acil bir tehlike halinde insanın nadiren alışıldık düzeyinde kaldığı görülmüştür: ya çok üstüne çıkmakta ya da altına düşmektedir. Aynısı halklar için de geçerlidir. Kimi zaman aşırı tehlikeler bir ulusu yükseltmek yerine düşürür, ulusun tutkularını kışkırtır ama yönlendirmez ve zihnini aydınlatacağına bulandırır. Yahudiler Tapınak'ın dumanı tüten kalıntılarının ortasında hâlâ birbirini boğazlıyorlardı. Ancak insanlarda olduğu gibi uluslarda da kapıya dayanan tehlikelerin sıra dışı erdemler doğurduğu daha sık görülür. O zaman da büyük karakterler, tıpkı gecenin karanlığında gizlenip bir yangının ışıltısında beliriveren şu anıtlar gibi ortaya çıkar. Deha artık kendiliğinden ortaya atılmaktan çekinmez ve başındaki belalar nedeniyle telaşa kapılan halk da kıskanç tutkularını bir süreliğine unutur. O zaman seçim sandığından ünlü isimlerin çıktığı da görülür. Amerika'da bugünün devlet adamlarının, elli yıl önce işlerin başında olanlardan çok daha düşük nitelikli göründüğünü daha önce söylemiştim. Bu sadece yasalara değil koşullara da bağlıdır. Amerika başka bir halkın boyunduruğundan kurtul-

maya çalışan bir halk olarak en haklı nedenle savaşırken, dünyaya yeni bir ulusun katılması söz konusuyken, tüm ruhlar çabalarının yöneldiği amacın seviyesine erişmek için yükseliyordu. Bu genel heyecan içerisinde üstün insanlar halkın huzuruna koşuyor, halk da onları kucaklayıp başının üstüne koyuyordu. Ne var ki böyle olaylara az rastlanır. Meseleleri olağan gidişatı üzerinden değerlendirmek gerekir.

Geçici olaylar kimi zaman demokrasinin tutkularını alt etmeyi başarsa da aydınlanma ve özellikle de ahlak, demokrasinin eğilimleri üzerinde bir o kadar güçlü ama çok daha kalıcı bir etki yaratır. Birleşik Devletler'de bu gayet açık görülüyor.

Eğitim ile özgürlüğün ahlak ile dinin çocukları olduğu, şimdiden eski ve uzun süredir yerleşik olan toplumun özlü sözler ve alışkanlıklar oluşturmayı başardığı New England'da halk, zenginliğin ve soy bağının insanlar arasında yarattığı her tür üstünlükten uzak dururken, entelektüel ve ahlaki üstünlüklere saygı duymaya ve bunları hoşnutsuzluk duymadan kabullenmeye alışmıştır: Bu nedenle New England'daki demokrasinin diğer her yerden daha iyi seçimler yaptığını görüyoruz.

Tersine güneye doğru inildiği ölçüde, toplumsal bağın daha yeni tarihli ve daha zayıf, eğitimin daha az yaygın olduğu ve ahlak, din ve özgürlük ilkelerinin daha talihsiz bir terkip oluşturduğu eyaletlerde, yetenekli ve erdemli yöneticilere gitgide daha az rastlanıyor.

Son olarak, daha dün oluşmuş toplumun henüz sadece bir maceracılar ya da spekülatörler topluluğu görüntüsü çizdiği yeni Güneybatı eyaletlerine doğru ilerleyip kamu gücünün hangi ellere bırakıldığını görünce aklımız karışır ve orada devletin hangi bağımsız yasama ve insan kuvvetiyle büyüyebileceğini, toplumun da refaha kavuşabileceğini sorgularız.

Özü itibarıyla demokratik olduğu halde demokrasinin bu tehlikeli güdülerini düzeltmeyi başaran bazı yasalar vardır.

Washington'daki temsilciler meclisine girdiğinizde, bu büyük meclisin avam görünüşünün karşısında şaşkınlığa uğrarsınız. Gözler çoğu zaman içeride boşuna ünlü bir insan arar. Neredeyse tüm üyeleri, adları akıllara hiçbir şey getirmeyen, tanınmamış kişilerdir. Bunlar çoğunlukla kasaba avukatları, tüccarlar ve hatta en alt sınıftan insanlardır. Eğitimin neredeyse tam bir yaygınlık kazandığı ülkede halkın temsilcilerinin hepsinin doğru düzgün yazmayı bilmediği bile söylenir.

Oradan iki adım ötede Senato yer alır; küçük salonu Amerika'nın ünlü kişilerinin büyük kısmını barındırır. Yakın tarihli bir resmi hatırlatmayan tek bir insan ya görülür ya görülmez. Bunlar belagatli avukatlar, seçkin generaller, mahir yargıçlar ya da tanınmış devlet adamlarıdır. Bu meclisten çıkan tüm sözler Avrupa'nın en büyük meclislerindeki tartışmaları şereflendirecek türdendir.

Bu tuhaf karşıtlık nereden kaynaklanır? Neden ulusun seçkinleri diğer salonda değil de daha ziyade bu salondadır? Neden ilk meclis bunca avam unsuru bir araya getirirken ikincisi yeteneklerin ve bilginin tekelini elinde tutuyormuş gibi görünür? Halbuki ikisi de halktan çıkar, ikisi de genel oyla seçilir ve şu ana kadar Amerika'da Senato'nun halkın çıkarlarının düşmanı olduğunu ileri süren tek bir ses yükselmemiştir. O halde bu muazzam fark neden kaynaklanır? Bunu açıklayan tek bir olgu görebiliyorum: Temsilciler Meclisi doğrudan seçimle oluşur, Senato ise iki dereceli bir seçimle. Yurttaşların geneli her eyaletin yasama meclisini seçer, Federal Anayasa'ya göre de bu yasama meclisi üyelerinin her biri seçmenlere dönüşerek Senato üyelerini seçerler. Dolayısıyla senatörler dolaylı yoldan da olsa genel oy sonucunu ifade

eder, zira senatörleri belirleyen yasama meclisi, seçme hakkını kendinden alan aristokratik ya da ayrıcalıklı bir zümre değildir, esas olarak yurttaşların geneline bağlıdır, onlar tarafından genellikle her yıl seçilirler ve yurttaşlar her zaman için yasama meclisini yeni üyelerden oluşturarak meclisin seçimlerini yönlendirebilir. Fakat halk iradesinin bu seçilmiş meclisten geçmesi, orada bir şekilde işlenip daha asil ve daha güzel bir ifade kazanması için yeterlidir. Dolayısıyla bu şekilde seçilen insanlar her zaman egemen ulusun çoğunluğunu tam olarak temsil ederler, fakat ulusu sık sık galeyana getiren düşük tutkuları ve onurunu lekeleyen ahlaksızlıkları değil, sadece toplumda yer bulan yüksek düşünceleri ve onu harekete geçiren yüce güdüleri temsil ederler.

Amerikan cumhuriyetlerinin gelecekte, demokrasinin engelleri arasında sersefil yitip gitmemek için seçim sistemlerindeki iki dereceyi çoğaltmak zorunda kalacakları bir anın geleceğini kolaylıkla öngörebiliriz.

İtiraf etmekte zorlanmayacağım: İki dereceli seçim sistemi bence siyasal özgürlüğü halkın tüm sınıflarının erişimine açmanın tek yoludur. Bu aracı tek bir partinin silahı haline getirmeyi ümit edenler ile ondan çekinenler bana göre Eşit ölçüde yanılmaktadır.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE ÇOĞUNLUĞUN SINIRSIZ GÜCÜ VE BUNUN ETKİLERİ ÜZERİNE[1]

Çoğunluk erkinin mutlaklığı, bizatihi demokratik yönetimlerin esasını oluşturur zira demokrasilerde çoğunluğun dışında direnç gösterebilen hiçbir şey yoktur.

Amerikan anayasalarının çoğu, çoğunluğun bu doğal gücünü suni olarak daha da artırmaya çalışmıştır.[2]

Yasama, tüm siyasi kuvvetler arasında, çoğunluğa en çok itaat eden güçtür. Amerikalılar, yasama meclisi üyelerini sadece genel görüşlere değil, bu görüşleri oluşturanların günlük tutkularına da tabi olmaya zorlamak amacıyla, bu kişilerin *doğrudan* halk tarafından ve *çok kısa bir süre* için seçilmelerini istemiştir.

İki meclisin üyelerini aynı sınıflardan almış ve aynı şekilde atamıştır, öyle ki yasama yapısı neredeyse tek bir meclis kadar hızlı hareket etmektedir ve en az tek bir meclis kadar karşı konulmazdır.

Neredeyse bütün yönetimi, bu şekilde oluşturulan bir yasamanın bünyesinde toplamışlardır.

1. *Amerika'da Demokrasi*, 1. cilt, 2. kısım, 7. bölüm. (Ç.N.)

2. Federal Anayasa'yı incelediğimiz sırada, Birlik'in yasa koyucularının karşıt gayretler içinde olduğunu gördük. Bu gayretlerin sonucu, federal hükümeti kendi alanı içinde eyaletlerin hükümetinden daha bağımsız kılmak olmuştur. Ne var ki federal hükümet artık sadece dış meselelerle ilgilenmektedir, Amerikan toplumunu asıl yönetenler, eyalet hükümetleridir.

Yasa doğal olarak güç sahibi olan kuvvetlerin gücünü artırırken bir yandan da doğal olarak zayıf olanları gitgide sıkıntıya sokuyordu. Yürütme kuvvetinin temsilcilerine ne istikrar ne bağımsızlık veriyordu ve onları tamamen yasama meclisinin kaprislerine bağımlı kılarak demokratik hükümetin doğasının izin verebileceği azıcık etkiyi göstermelerinin de önüne geçiyordu. Birçok eyalette yargı kuvvetini çoğunluğun seçimine bırakıyor ve hepsinde, her yıl yargıçların maaşını belirleme yetkisini yasama meclisi üyelerine vererek bir şekilde yargı kuvvetinin varlığını yasama kuvvetine bağlamış oluyordu.

Teamüller yasaların ötesine geçmişti.

Birleşik Devletler'de sonunda temsilî yönetimin güvencelerini boşa çıkaracak bir âdet gitgide yayılıyor: Seçmenlerin bir temsilciyi belirlerken ona bir yol planı çizmesine ve hiçbir şekilde uzak duramayacağı belli sayıda pozitif zorunluluk dayatmalarına çok sık rastlanıyor. Yaratacağı kargaşayı saymazsak, sanki bizzat çoğunluk kamusal alanda müzakere ediyor.

Amerika'da daha birçok özel durum, çoğunluğun gücünü sadece baskın değil aynı zamanda karşı konulmaz kılma eğiliminde.

Çoğunluğun manevi tahakkümü kısmen, tek bir insandansa bir araya gelmiş birçok insanda daha çok bilgi ve bilgelik olduğu, yasa koyucuların niceliğinin niteliğinden daha önemli olduğu fikri üzerine kuruludur. Bu aslında insan zekâsına uyarlanmış eşitlik kuramıdır. Bu öğreti insan kibrinin son sığınağına saldırır. Bu nedenle azınlıkta olanlar onu güçlükle kabullenir ve buna alışmaları çok uzun sürer. Dolayısıyla çoğunluğun iktidarı, tüm iktidarlar gibi, belki diğerlerinden de çok, meşru görünmek için uzun vadeye ihtiyaç duyar. Yeni yerleşirken itaati dayatmayla sağlar, ancak onun yasalarına tabi olarak uzun süre yaşadıktan sonra ona saygı duyulmaya başlanır.

Çoğunluğun, aydınlığı sayesinde toplumu yönetme hakkına sahip olduğu fikri, Birleşik Devletler topraklarına ilk sakinleri tarafından taşınmıştı. Tek başına özgür bir halk yaratmaya yetecek bu fikir, bugün artık teamüller arasındaki yerini almıştır ve ona hayatın en küçük alışkanlıklar da bile rastlanmaktadır.

Eski monarşi döneminde Fransızların, kralın hiçbir zaman yanılmayacağı konusundaki fikirleri sabitti, olur da kötü bir şey yaparsa hatanın danışmanlarında olduğunu düşünüyorlardı. Bu durum itaati son derece kolaylaştırıyordu. Halk yasa koyucuya sevgi ve saygı duymaktan vazgeçmeden yasa karşısında homurdanabilirdi. Amerikalılar da çoğunluk hakkında aynı görüşe sahiptir. Çoğunluğun manevi tahakkümü ayrıca en büyük sayıda olanların çıkarlarının, az sayıda olanların çıkarlarına tercih edilmesi gerektiği ilkesine dayanır. En büyük sayıda olanın hakkına gösterilen bu bariz saygının, tarafların durumuna göre doğal olarak artması ya da azalması da kolayca anlaşılır. Bir ulus birden fazla büyük ve uzlaşmaz çıkar arasında bölündüğünde genellikle çoğunluğa ayrıcalık tanınmaz olur çünkü ona boyun eğmek fazlasıyla katlanılmaz bir hal alır.

Amerika'da yasa koyucunun, yüzyıllardır bir tek kendisinin sahip olduğu kimi ayrıcalıklardan arındırmaya çalıştığı ve yüksek bir konumdan çoğunluk saflarına indirmek istediği bir yurttaşlar sınıfı olsaydı herhalde azınlık konumunda olanlar onun yasalarına kolay boyun eğmezdi.

Ancak Birleşik Devletler kendi aralarında eşit insanlar barındırdığından farklı sakinlerinin çıkarları arasında henüz doğal ve kalıcı bir çelişki bulunmuyor.

Azınlığın çoğunluğu kendi safına çekme umudunun olmadığı bir toplumsal durum da vardır çünkü bunu yapabilmesi için bizzat çoğunluğa karşı sürdürdüğü mücadelenin amacını terk etmesi gerekir. Örneğin bir aristok-

rasi, tek başına sahip olduğu ayrıcalıkları koruyarak çoğunluk haline gelemez ve aristokrasi olmayı bırakmadan ayrıcalıklarından vazgeçemez.

Birleşik Devletler'de, siyasal meseleler bu kadar genel ve bu kadar mutlak bir şekilde ortaya çıkmaz ve tüm taraflar çoğunluğun haklarını tanımaya hazırdır çünkü her biri bir gün bu hakları kendi yararına kullanmayı umar.

Dolayısıyla Birleşik Devletler'de çoğunluğun muazzam bir fiilî gücü ve neredeyse bir o kadar büyük bir kamuoyu gücü vardır ve bir mesele hakkında çoğunluk kanaati bir kez oluştuğunda deyiş yerindeyse ilerleyişini değil durdurabilecek, geciktirebilecek ve geçerken ezdiklerinin şikâyetlerini dinlemesine zaman tanıyabilecek tek bir engel bile kalmaz.

İşlerin bu hale gelmesinin sonuçları gelecek için vahim ve tehlikelidir.

AMERİKA'DA ÇOĞUNLUĞUN SINIRSIZ GÜCÜ DEMOKRASİLERİN DOĞASINDA BULUNAN YASAL VE İDARİ İSTİKRARSIZLIĞI NASIL ARTIRIR?

Demokratik yönetimin doğasında bulunan kusurlardan daha önce söz ettim, çoğunluğun iktidarıyla birlikte büyümeyen bir tanesi bile yoktur. En görünür olandan başlamak gerekirse, yasal istikrarsızlık demokratik yönetime içkin bir kusurdur çünkü yeni insanları iktidara getirmek demokrasinin doğasında vardır. Fakat bu kusur yasa koyucuya verilen güce ve eylem araçlarına bağlı olarak küçük ya da büyük olabilir.

Amerika'da, yasaları yapan otoriteye egemen bir iktidar teslim edilir. Böylece yasama hızlıca ve karşı konulmaz bir şekilde kendini her bir arzusunu gerçekleştirmeye kaptırabilir ve bu otorite her yıl başka temsilcilerden oluşur. Bu da demektir ki tam da demokratik istikrarsızlığa en çok zemin hazırlayan ve demokrasinin, en önemli konularda değişken iradesini hayata geçirmesine izin veren bir yapı benimsenmiştir.

Bu nedenle günümüzde Amerika dünyanın en kısa ömürlü yasalarının olduğu ülkedir. Neredeyse tüm Amerikan anayasaları otuz yıldır değişikliğe uğramıştır. Dolayısıyla bu dönem içinde yasalarının dayandığı ilkeleri değiştirmemiş hiçbir Amerikan eyaleti yoktur.

Yasaların kendisine gelince, Amerika'da yasama faaliyetinin asla yavaşlamadığına ikna olmak için Birlik'te-

ki farklı eyaletlerin arşivlerine bir göz atmak yeterlidir. Bunun nedeni Amerikan demokrasisinin doğası gereği diğerlerinden daha istikrarsız olması değil, ona yasaları oluştururken eğilimlerinin doğal istikrarsızlığını izleme imkânı verilmiş olmasıdır.[1]

Birleşik Devletler'de çoğunluğun sınırsız gücü ve iradesinin hızlı ve mutlak bir şekilde hayata geçmesi sadece yasaları istikrarsız kılmaz, aynı etkiyi yasanın uygulanmasında ve kamu idaresinin edimlerinde de gösterir.

Çoğunluk, memnun edilmesi önem arz eden tek güç olduğundan, onun giriştiği işlere şevkle katkıda bulunulur ama çoğunluğun dikkati başka bir şeye kaydığı anda tüm çabalar durur, oysa idari kuvvetin bağımsız bir varoluşa ve güvenli bir konuma sahip olduğu özgür Avrupa devletlerinde, yasa koyucu başka konularla meşgul olsa bile iradesi uygulamada süreklilik gösterir.

Amerika'da, kimi iyileştirmeler için başka yerde olduğundan çok daha fazla gayret ve faaliyet gösterilmektedir.

Avrupa'da aynı şeyler için çok daha küçük ama daha sürekli bir sosyal çaba harcanır.

Birkaç yıl önce bazı din adamları hapishanelerin durumunu iyileştirmeye giriştiler. Halk onların sesine heyecanla karşılık verdi ve suçluların topluma kazandırılması toplumsal bir mesele haline geldi.

Yeni hapishaneler işte o zaman yükseldi. İlk kez, suçlunun ıslahı fikri cezalandırma fikriyle birlikte zindanlara girdi. Gelgelelim halkın bunca şevkle ortak olduğu ve

1. Sadece Massachusetts Eyaleti'nde 1780'den günümüze kadar yayımlanmış mevzuat şimdiden üç cildi doldurmaktadır. Yine belirtmek gerekir ki, sözünü ettiğim derleme 1823 yılında gözden geçirilmiş olup eskimiş ya da kadük olmuş birçok yasa derlemeden çıkarılmıştır. Üstelik bizim herhangi bir yönetim bölgemizden daha kalabalık olmayan Massachusetts Eyaleti, bütün Birleşik Devletler'in en istikrarlısı ve girişimlerinde devamlılığı ve bilgeliği en çok sağlayanı olarak kabul edilebilir.

yurttaşların eşzamanlı çabalarının karşı konulmaz hale getirdiği bu mutlu devrim bir anda gerçekleşemezdi.

Çoğunluğun arzusuyla gelişimi hızlandırılan yeni cezaevlerinin yanında eski hapishaneler hâlâ varlığını sürdürüyor ve çok sayıda suçluyu barındırmaya devam ediyordu. Yeniler daha iyileştirici ve sağlıklı bir hal aldığı ölçüde eskiler adeta daha sağlığa zararlı ve yozlaştırıcı bir hale geliyordu. Bu çifte etki kolaylıkla anlaşılabilir: Yeniyi kurma fikriyle meşgul olan çoğunluk, halihazırda varolanı unutuvermişti. Herkes de artık efendinin dikkatini çekmeyen konudan gözlerini ayırınca gözetim durmuştu. Disiplinin sağlıklı bağlarının önce gevşediği az sonra da koptuğu görülmüştü. Zamanımızın ılımlılığının ve aydınlığının kalıcı anıtı olan cezaevinin yanında hâlâ Ortaçağ'ın barbarlığını anımsatan bir zindana rastlanıyordu.

ÇOĞUNLUĞUN ZORBALIĞI

Yönetimde halkın çoğunluğunun her şeyi yapmaya hakkı olması ilkesini dine aykırı ve korkunç buluyorum ama yine de tüm iktidarların kökenini çoğunluğun iradesine bağlıyorum. Kendimle mi çelişiyorum?

Şu veya bu halkın çoğunluğu tarafından değil, tüm insanların çoğunluğu tarafından yapılmış ya da en azından benimsenmiş genel bir yasa vardır. Bu yasa adalettir.

Dolayısıyla adalet her halkın hakkının sınırını oluşturur.

Bir ulus, evrensel toplumu temsil etmek ve onun yasası olan adaleti tesis etmekle yükümlü bir jüri gibidir. O evrensel toplumu temsil eden jüri, yasasını uyguladığı toplumun kendisinden daha fazla güce sahip olmalı mıdır?

O halde adil olmayan bir yasaya uymayı reddettiğimde, çoğunluğun buyurma hakkını yadsımış olmam, yaptığım sadece halkın egemenliğine değil insanlığın egemenliğine başvurmak olur.

Öyle insanlar var ki, bir halkın sadece kendisini ilgilendiren konularda adaletin ve aklın sınırlarından bütünüyle çıkamayacağını, bu nedenle de tüm iktidarı onu temsil eden çoğunluğa vermekten korkmamamız gerektiğini söylemekten çekinmiyorlar. Ne var ki bu bir kölenin dilidir.

O halde toplu halde ele aldığımızda çoğunluk dediğimiz şey, azınlık adı verilen bir başka bireye zıt görüşle-

ri ve sıklıkla da zıt çıkarları olan bir birey değilse nedir? Peki, sınırsız güçle donanmış bir insanın bu gücü muhaliflerine karşı kötüye kullanabileceğini kabul ediyorsanız aynı şeyi bir çoğunluğun yapabileceğini neden kabul etmiyorsunuz? Bir araya geldiklerinde insanların karakteri mi değişir? Daha güçlü hale geldiklerinde engeller karşısında daha mı sabırlı olurlar?[1] Ben buna inanmam ve benzerlerimden birine bile vermeyi reddettiğim her şeyi yapma gücünü birden fazlasına asla vermem.

Özgürlüğü korumak için, birçok ilkenin aynı yönetim içinde birbirine gerçekten karşıt olacak şekilde bir araya getirilebileceğine inanıyor değilim.

Karma adı verilen hükümet bana hep bir hayal gibi gelmiştir. Doğruyu söylemek gerekirse (bu kelimeye verilen anlamıyla) karma hükümet yoktur çünkü nihayetinde her toplumda, bir yönetim ilkesinin tüm diğer ilkelere baskın geldiği görülür.

Bu tarz yönetimlere bir örnek olarak adı özellikle anılan, son yüzyılın İngiltere'si, bünyesinde önemli demokratik öğeler barındırsa da esasen aristokratik bir devletti; zira bu devlette yasalar ve teamüller öyle düzenlenmişti ki aristokrasi uzun vadede hep geliyor ve kamu işlerini istediği gibi yönetebiliyordu.

Hata, soyluların çıkarlarının sürekli olarak halkın çıkarlarıyla çatıştığını gördükçe sadece mücadelenin kendisinin dikkate alınmasından kaynaklanır, halbuki bu mücadelenin sonucuna bakılmalıydı zira önemli nokta oydu. Bir toplum gerçekten karma, yani karşıt ilkeler arasında eşit bir şekilde paylaştırılmış bir yönetime sahip

1. Bir halkın kuvvetini başka bir halka karşı kötüye kullanamayacağı görüşünü hiç kimse savunacak değildir. Farklı taraflar da büyük bir ulus içindeki küçük uluslar gibidir, aralarındaki ilişkilerde birbirlerine yabancı gözüyle bakarlar. Şayet bir ulusun bir diğerine zorbaca davranabileceği konusunda hemfikirsek bir tarafın da diğer bir tarafa karşı aynı şekilde davranabileceğini nasıl inkâr ederiz?

olduğunda ya devrim sürecine girer ya da dağılır gider.

Dolayısıyla diğer hepsinden üstün bir toplumsal iktidarın bir yerlerde her zaman olması gerektiğini düşünüyorum ama bu iktidar, onu ilerleyişinden alıkoyup ona ılımlı hale gelmesi için zaman tanıyabilecek hiçbir engelle karşılaşmadığında özgürlüğün tehlikede olduğuna inanıyorum.

Sınırsız güç bana göre bizatihi kötü ve tehlikeli bir şeydir. Bence bu gücün kullanımı nasıl olursa olsun insani kuvvetlerin üzerindedir ve bir tek Tanrı tehlikesiz bir şekilde kadiri mutlak olabilir çünkü onun bilgeliği ve adaleti her zaman gücüne eşittir. Dolayısıyla yeryüzünde denetimsizce etkin olmasına ve hiçbir engelle karşılaşmadan hâkim olmasına rıza gösterebileceğim, bizatihi bu kadar saygın ya da bu kadar kutsal bir hakla donanmış bir otorite yoktur. O halde adına halk da dense kral da, demokrasi de dense aristokrasi de, bir monarşide de uygulansa bir cumhuriyette de diyeceğim aynıdır: Herhangi bir güce her şeyi yapma hakkı ve yetkisi verildiğini gördüğüm anda, işte orada tiranlığın tohumları atılır ve ben de gidip başka yasalar altında yaşamaya çalışırım.

Birleşik Devletler'de örgütlendiği şekliyle demokratik yönetimde en çok eleştirdiğim şey, Avrupa'da birçok insanın ileri sürdüğü gibi zayıflığı değil tersine karşı konulmaz kuvvetidir. Ve Amerika'da en hoşlanmadığım şey, orada hüküm süren aşırı özgürlük değil, zorbalığa karşı çok az güvence bulunmasıdır.

Birleşik Devletler'de bir insan ya da bir kesim bir adaletsizlikten mustarip olduğunda kime başvurabilir dersiniz? Çoğunluğu oluşturan kamuoyuna mı? Çoğunluğu temsil edip ona körü körüne boyun eğen yasama kuvvetine mi? Çoğunluk tarafından atanan ve onun edilgen bir aracı konumundaki yürütme kuvvetine mi? Silah altındaki çoğunluktan başka bir şey olmayan kolluk kuv-

vetine mi? Çoğunluğun hüküm verme hakkıyla donatılmasından ibaret olan mahkeme jürisine mi? Ki bazı eyaletlerde bizzat yargıçlar bile çoğunluk tarafından seçilmektedir. Dolayısıyla sizi etkileyen düzenleme ne kadar haksız ya da akıldışı olursa olsun boyun eğmeniz gerekir.[1]

Bir de tam tersine, çoğunluğu ille de onun tutkularının esiri olmadan temsil edebilecek bir yasama kuvveti, kendine özgü bir gücü olan bir yürütme kuvveti ve diğer iki kuvvetten bağımsız bir yargı kuvveti düşünün; hâlâ demokratik bir yönetiminiz olacak ama zorbalığın orada neredeyse hiç şansı olmayacak.

Günümüzde Amerika'da zorbalığa sıklıkla başvuruluyor demiyorum; ona karşı hiçbir güvence bulunmuyor ve yönetim ılımlıysa bunun nedenini yasalardan çok koşullarda ve teamüllerde aramak gerekiyor, diyorum.

1. Çoğunluğun zorbalığının neden olabileceği aşırılıkların çarpıcı bir örneği 1812 Savaşı sırasında Baltimore'da yaşanır. O dönemde Baltimore'da savaş çok popüler bir konudur. Açıkça savaş karşıtlığı yapan bir gazete bu tutumuyla şehrin sakinleri arasında hoşnutsuzluk uyandırır. Halk toplanır, baskı makinelerini kırar ve gazetecilerin evlerine saldırır. Milisler çağrılmak istenir ama onlar bu çağrıya hiç karşılık vermezler. Halkın öfkesinin tehdidi altındaki talihsizleri kurtarmak için onları suçlu gibi hapishaneye götürme kararı alınır. Bu önlem bir işe yaramaz: Halk gece yeniden toplanır, yüksek görevliler milisleri getirtmekte yine başarısız olunca hapishaneyi zorlarlar, gazetecilerden biri olay yerinde öldürülür, diğerleri öldü diye bırakılır: Adalete teslim edilen suçlular jüri tarafından beraat ettirilir.

Bir gün bir Pennsylvania'lıya şöyle dedim: "Quaker'lar tarafından kurulmuş ve hoşgörüsüyle ünlü olan bir devlette azat edilmiş zencilerin yurttaşlık haklarının tanınmamasını lütfen bana açıklayın. Vergi ödüyorlar, oy vermeleri adil olmaz mı? – Yasa koyucularımızın bu kadar adaletsiz ve hoşgörüsüz bir edimde bulunduğunu düşünmekle bize hakaret ediyorsunuz. – O halde sizde siyahların oy hakkı var mı? – Hiç şüphesiz. – Peki nasıl oluyor da bu sabah meclisteki seçiciler kurulunda bir tekine bile rastlamadım? – Bu yasanın kabahati değil, dedi Amerikalı, zencilerin seçimlerde aday olma hakkı olduğu doğrudur fakat orada boy göstermekten gönüllü olarak kaçınıyorlar. – Pekâlâ tevazu göstermişler. – Girmeyi reddettiklerinden değil orada kendilerine kötü davranılacağından korktuklarından. Bizde çoğunluk desteklemediğinde yasanın kuvvetsiz kaldığı durumlar olur. Çoğunluk zencilere karşı en büyük önyargılarla doludur ve yüksek görevliler yasa koyucunun zencilere verdiği hakları güvence altına alacak kuvveti kendinde görmez. – Ne yani, yasa yapma ayrıcalığına sahip olan çoğunluk bir de yasaya uymama ayrıcalığına mı sahip olmak istiyor?"

ÇOĞUNLUĞUN SINIRSIZ GÜCÜNÜN AMERİKAN KAMU GÖREVLİLERİNİN KEYFİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Zorbalıkla keyfiliği birbirinden iyi ayırmak gerekir. Zorbalık bizzat yasa yoluyla da uygulanabilir, o zaman hiç de keyfî olmaz; keyfilik ise yönetilenlerin çıkarı için de uygulanabilir, o zaman da zorbaca olmaz.

Zorbalık genelde keyfilikten yararlanır ama gerekirse onsuz da edebilir.

Birleşik Devletler'de, çoğunluğun sınırsız gücü aynı zamanda hem yasa koyucunun yasal zorbalığını hem de yüksek kamu görevlilerinin keyfiliğini kolaylaştırır. Yasa yapmanın ve uygulamasını gözetmenin mutlak efendisi olan ve yönetenlerle yönetilenler üzerinde eşit bir denetime sahip olan çoğunluk, kamu görevlilerini pasif memurları gibi görür ve kendi amaçlarına hizmet etmeye gerekli özeni göstereceklerinden emindir. Dolayısıyla önceden ödevlerinin ayrıntısına girmez ve haklarını tanımlama gereği görmez. Onlara bir efendinin hizmetkârlarına davranacağı gibi davranır, hep gözlerinin önünde hareket ettiklerinden her an tutumlarını yönlendirebilecek ya da düzeltebilecektir.

Genel itibarıyla Amerika'daki yasal düzenleme memurları, genel bir çerçeve içinde bizimkilerden çok daha serbest bırakır. Hatta kimi zaman çoğunluk tarafından bu çerçeveyi aşmalarına izin verildiği de olur. O zaman,

çoğunluğun kanaatiyle güvence altında olan ve onunla işbirliğinden kuvvet alan memurlar, keyfiyet gösterisine alışkın olan bir Avrupalıyı bile şaşırtacak işlere yeltenirler. Böylece özgürlüğün bünyesinde bir gün kendisi için ölümcül hale gelebilecek alışkanlıklar oluşur.

AMERİKA'DA ÇOĞUNLUĞUN DÜŞÜNCE ÜZERİNDEKİ GÜCÜ ÜZERİNE

Birleşik Devletler'de düşünce pratiğinin ne durumda olduğunu inceleyecek olduğumuzda, çoğunluğun gücünün Avrupa'da bildiğimiz tüm güçleri ne derece aştığını açıkça görürüz.

Düşünce, tüm zorbalıkların üstesinden gelen, görünmez ve neredeyse ele geçirilemez bir güçtür. Günümüzde Avrupa'nın en mutlak hükümdarları, otoritelerine düşman kimi düşüncelerin devletlerinde ve hatta saraylarının içinde gizlice dolaşmasının önüne geçemezler. Amerika'da aynı durum geçerli değildir: Çoğunluk kararsız olduğu ölçüde konuşulur, ancak kararını geri dönülemez bir biçimde açıkladıktan sonra herkes susar ve dostu da düşmanı da o zaman hep birlikte onun peşinden gidiyormuş gibi görünür. Bunun nedeni çok basittir: Yasaları yapma ve yürütme hakkıyla donatılmış bir çoğunluk kadar toplumun tüm güçlerini elinde toplayıp direnişleri kırabilecek mutlakiyette bir hükümdar yoktur.

Nitekim bir kralın sadece eylemler üzerinde etkili olan ve iradeye erişemeyen bir maddi gücü vardır ama çoğunluk, eylemler üzerinde olduğu kadar irade üzerinde de etkili olan ve hem yapılacak olana hem de yapma arzusuna ket vurabilen, hem maddi hem de manevi bir kuvvetle donatılmıştır.

Zihinsel bağımsızlığın ve hakiki bir ifade özgürlüğünün Amerika'dan daha az hüküm sürdüğü bir ülke tanımıyorum.

Avrupa'nın anayasal devletlerinde, özgürce savunulamayacak ve diğer devletlere de nüfuz etmeyecek hiçbir dinsel ya da siyasal kuram yoktur zira Avrupa'da tek bir iktidara bu denli boyun eğmiş ve hakikati söylemek isteyen birinin, bağımsızlığının sonuçlarına karşı kendisini güvenceye alabilecek bir destek bulamayacağı bir ülke yoktur. O kişi mutlaki bir rejimde yaşama talihsizliğine uğramışsa bile yanında genelde halk vardır, özgür bir ülkede yaşıyorsa da gerektiğinde kraliyet otoritesinin arkasına sığınabilir. Demokratik memleketlerde onu toplumun aristokratik kesimi, diğer ülkelerde de demokrasi destekler. Fakat Birleşik Devletler gibi örgütlenmiş bir demokraside karşımıza tek bir iktidar, tek bir güç ve başarı öğesi çıkıyor; onun dışında hiçbir şey yok.

Amerika'da çoğunluk, düşünceye şahane bir çerçeve çizer. Yazar, bu sınırlar dahilinde özgürdür ama oradan çıkmaya yeltenirse vay haline. Kendisini yakacaklarından korkmasına gerek yoktur ama her türlü nefretin ve her günkü zulmün hedefindedir. Politik kariyerin kapıları ona kapanmıştır: Bu kapıları açabilecek tek gücü rencide etmiştir. Her şeyden yoksun bırakılır, şöhretten bile. Görüşlerini ilan etmeden önce yandaşları olduğunu sanırdı, artık kendisini herkese açık ettiği için hiç yandaşı kalmamış gibi gelir zira onu kınayanlar kendilerini yüksek sesle ifade ederlerken onun gibi düşünenler onun kadar cesur olmadıklarından susup uzaklaşırlar. Her gün gösterdiği çabanın sonunda direnci kırılır, boyun eğer ve doğruyu söylediği için vicdan azabı duyuyormuşçasına sessizliğe gömülür.

Zincirler ve cellatlar: Eskiden zorbalığın kullandığı kaba araçlar bunlardı ama günümüzde uygarlık, despo-

tizmde bile mükemmelleşti halbuki despotizmin artık öğreneceği bir şey kalmamış gibiydi.

Prensler şiddeti, deyiş yerindeyse maddeleştirmişti, günümüzün demokratik cumhuriyetleriyse onu, baskılamak istediği insan iradesi kadar zihinsel bir şiddete dönüştürdü. Tek bir kişinin mutlak yönetimi altındayken despotizm ruha dokunabilmek için kabaca vücuda vuruyordu, ruh da bu darbelerden kaçarak zaferle onun üzerinde yükseliyordu fakat demokratik cumhuriyetlerde zorbalık hiç de böyle işlemiyor, vücudu bırakıp doğrudan ruha yöneliyor. Artık efendi, ya benim gibi düşüneceksiniz ya da öleceksiniz, demez; şöyle der: Benim gibi düşünmek zorunda değilsiniz, hayatınız, malınız mülkünüz, hepsi sizde kalır ancak bu günden itibaren aramızda bir yabancısınız. Medeni haklarınızı korursunuz ama bunlar hiçbir işinize yaramaz olur zira hemşerilerinizden sizi seçmelerini istediğinizde size oy vermeyecekler, onların sadece saygısını istediğinizde bile bunu esirger görünecekler. İnsanların arasında kalacaksınız ama insan olma hakkınızı yitireceksiniz. Benzerlerinize yaklaştığınızda pis bir varlıkmışçasına sizden kaçacaklar, sizin masum olduğunuza inananlar bile sizi terk edecekler zira icabında onlardan da kaçılacak. Güle güle gidin, canınızı bağışlıyorum ama size bıraktığım hayat, ölümden de beter.

Mutlak monarşiler despotizme leke sürdüler; şimdi dikkat edelim de demokratik cumhuriyetler ona eski saygınlığını kazandırmasın ve onu kimileri için ağırlaştırarak çoğunluğun gözündeki dayanılmaz yanlarını ve küçük düşürücü niteliğini ortadan kaldırmasın.

Eski Dünya'nın en mağrur uluslarında, çağdaşlarının kusurlarını ve gülünçlüklerini sadakatle resmetmeye yönelik eserler yayımlandı; La Bruyère *Karakterler*'in soylular hakkındaki bölümünü yazarken XIV. Louis'nin sarayında ikamet ediyordu, Molière ise saray mensupla-

rının önünde temsil ettiği piyeslerinde sarayı eleştiriyordu. Ne var ki Birleşik Devletler'e hâkim olan güç kendisiyle alay ettirmez. En hafif bir sitem onu incitir, en ufak bir acı gerçek onu ürkütür; söylemlerinden en sağlam erdemlerine kadar övülmesi gerekir onun. Ne kadar ünlü olursa olsun hiçbir yazar yurttaşlarını göklere çıkarma zorunluluğundan kurtulamaz. Dolayısıyla çoğunluk sürekli bir kendine hayranlık halinde yaşar, Amerikalıların kimi hakikatleri duymasını sadece yabancılar ya da deneyim sağlayabilir.

Amerika'nın hâlâ büyük yazarları yoksa bunun nedenlerini başka yerde aramamalıyız: Düşünce özgürlüğü olmadan edebî deha olmaz ve Amerika'da da düşünce özgürlüğü yok.

Engizisyon Ispanya'da çoğunluğun dinine aykırı kitapların dolaşmasını hiçbir zaman engelleyemedi. Amerika'da çoğunluğun hükümranlığı ise daha iyisini becerdi: Bu tür kitapları yayımlama düşüncesini bile ortadan kaldırdı. Amerika'da inançsızlara rastlanır ama inançsızlık orada deyiş yerindeyse sesini bile çıkaramaz.

Müstehcen kitapların yazarlarını mahkûm ederek ahlakı korumaya çalışan hükümetler görürüz. Birleşik Devletler'de bu tür kitaplar için kimse mahkûm edilmiyor, fakat kimse de böyle bir kitap yazmaya kalkışmıyor. Bu yine de tüm yurttaşların saf bir ahlaka sahip olduğu anlamına gelmiyor ama çoğunluk, kendi ahlak kurallarına uyuyor.

Hiç şüphesiz burada iktidarın kullanımı iyi yöndedir. Ancak ben sadece bizatihi iktidarın kendinden bahsediyorum. Bu karşı konulmaz iktidar sürekli bir olgudur, iyi yönde kullanımıysa bir rastlantıdan ibarettir.

ÇOĞUNLUĞUN ZORBALIĞININ AMERİKALILARIN ULUSAL KARAKTERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ, BİRLEŞİK DEVLETLER'DEKİ DALKAVUKLUK RUHU ÜZERİNE

Yukarıda bahsettiğim durumun etkisi siyasal toplumda henüz çok zayıf hissediliyor ama Amerikalıların ulusal karakteri üzerindeki nahoş etkileri şimdiden belirgin. Bugün Birleşik Devletler'in siyaset sahnesinde dikkate değer insan sayısının az olmasını özellikle çoğunluğun despotizminin sürekli artan etkinliğine dayandırmak gerektiğini düşünüyorum.

Bu insanlar Amerikan Devrimi patlak verdiğinde kalabalık bir halde ortaya çıktılar, kamuoyu o zamanlar iradeleri yönlendiriyor ama onlara tahakküm etmiyordu. O dönemin ünlü insanları, düşünce hareketinde özgürce bir araya gelerek kendilerine özgü bir büyüklüğe eriştiler: Parıltılarını ulusa yaydılar, ulustan ödünç almadılar.

Mutlaki yönetimlerde tahta yakın olan soylular efendinin tutkularını pohpohlayıp kaprislerine seve seve boyun eğerler. Gelgelelim halk kitlesi köleliğe razı gelmez, çoğunlukla zayıflıktan, alışkanlıktan veya cehaletten boyun eğer ona, kimi zaman da krallığa ya da krala duyduğu sevgiden. Kendi iradelerini prensin iradesine feda etmekten bir tür zevk ve gurur duyan ve böylece bizzat itaatin ortasında bir tür ruhsal bağımsızlık inşa eden halklar gördük. Bu halklarda yozlaşmadan çok sefalete rastlanır. Nitekim onaylamadığını yapmakla yaptığını

onaylıyormuş gibi görünmek arasında büyük bir fark vardır: Birini zayıf insan yapar ama diğeri ancak bir uşaklık alışkanlığı olabilir.

Herkesin az çok devlet işleriyle ilgili görüşünü belirtmeye davet edildiği özgür ülkelerde, kamu hayatının özel hayata durmadan karıştığı, egemenin her açıdan ulaşılabilir olduğu ve sesini duyurmak için sesini yükseltmenin yeterli olduğu demokratik cumhuriyetlerde; mutlak monarşilere kıyasla çok daha fazla sayıda insanın, onun zaaflarına yaslanıp tutkularının sırtından geçinmeye çalıştığı görülür. Bu oradaki insanların doğal olarak başka yerdekilerden daha kötü olduğu anlamına gelmez fakat orada baştan çıkma eğilimi daha güçlüdür ve bu imkân aynı anda çok daha fazla sayıda insana sunulmuş durumdadır. Bunun sonucunda ruhlarda daha genel bir alçalma görülür.

Demokratik cumhuriyetler dalkavukluk ruhunu çoğunluğa yayar ve aynı anda tüm sınıflara nüfuz etmesini sağlar. Demokratik cumhuriyetlere yöneltebileceğimiz başlıca ithamlardan biri budur.

Bu durum özellikle Amerikan cumhuriyetleri gibi örgütlenmiş demokratik devletlerde geçerlidir; çoğunluk öylesine mutlak ve karşı konulmaz bir erke sahiptir ki onun çizdiği yoldan sapmak istendiğinde bir şekilde yurttaşlık haklarından ve deyiş yerindeyse insan olma niteliğinden vazgeçmek gerekir.

Birleşik Devletler'de, politik kariyerinde aceleci davranan muazzam kalabalık içinde, eskiden çoğunlukla Amerikalıları diğerlerinden ayırmış olan ve bulunduğu her noktada önemli karakterlerin adeta en belirgin özelliğini oluşturan o mertçe temiz yürekliliği ve düşünce bağımsızlığını sergileyen çok az insan gördüm. İlk bakışta Amerika'da tüm zihinlerin aynı kalıptan çıktığı söylenebilir, öyle ki tamı tamına aynı yolları izlerler. Yabancı biri

bazen kesin formüllerden uzaklaşan Amerikalılarla karşılaşır, bu doğrudur; bu kişilerin yasaların zaaflarından, demokrasinin dönekliğinden ve aydınlanmadan yoksun oluşundan yakındıkları olur; hatta sıklıkla ulusal karakteri bozan kusurları vurgulamaya kadar vardırırlar işi ve bu hataları düzeltmenin yollarını gösterirler; ama siz hariç hiç kimse onları dinlemez ve gizli düşüncelerini açtığı, sadece bir yabancı olan siz de öylece geçip gidersiniz. Sizin hiçbir işinize yaramayan hakikatleri size gönüllü olarak açarlar ama kamusal alana indiklerinde başka bir dil tuttururlar.

Olur da bu satırlar bir gün Amerika'ya ulaşırsa iki şeyden eminim: İlki, okuyucuların hepsi beni mahkûm etmek üzere seslerini yükseltecek; ikincisi, içlerinden birçoğu vicdanlarının derinlerinde beni temize çıkaracaktır.

Birleşik Devletler'de vatandan bahsedildiğini duydum. Halkta gerçek vatanseverlikle karşılaştım, halkı yönetenler arasında ise bunu çoğu zaman boşuna aradım. Bu bir benzetmeyle kolayca anlaşılabilir: Despotizme boyun eğen, onu dayatandan çok daha fazla çürümeye uğrar. Mutlak monarşilerde kralın çoğu zaman büyük erdemleri vardır ama dalkavukları her zaman aşağılıktır.

Amerika'da dalkavukların asla Sör ya da Majesteleri demediği doğrudur, pek büyük ve temel bir fark ama durmadan efendilerinin doğal bilgeliğinden bahsederler, prensin hayranlığı en çok hak eden erdeminin hangisi olduğunu hiç tartışmazlar zira tüm erdemlere sonradan değil, deyiş yerindeyse istemeden sahip olduğuna emindirler, metres sınıfına yükseltmeye tenezzül etmesi için ona karılarını, kızlarını sunmazlar ama kendi görüşlerini ona feda ederek bizzat fahişelik yaparlar.

Amerika'da ahlakçılar ve filozoflar görüşlerini alegori kılıfına sokmak zorunda değildir ama acı bir gerçeği açıklamaya kalkışmadan önce şöyle derler: Kendisine her za-

man hâkim olabilecek kadar insani zaafları aşmış bir halka seslendiğimizi biliyoruz. Tüm insanlar arasında, erdemlerinin ve bilgilerinin özgür olmaya layık kıldığı yegâne insanlara hitap etmeseydik böylesi bir dil kullanmazdık.

XIV. Louis'nin dalkavukları daha iyisini yapabilir miydi?

Bana kalırsa, hangisi olursa olsun tüm yönetimlerde alçaklık kuvvete ve dalkavukluk da iktidara bağlanacaktır. Ve insanların alçalmasını önlemenin tek bir yolunu biliyorum: O da sınırsız güçle birlikte, kendilerini küçük düşürmeye egemen iktidarı kimseye vermemektir.

AMERİKAN CUMHURİYETLERİNDEKİ EN BÜYÜK TEHLİKE, ÇOĞUNLUĞUN SINIRSIZ GÜCÜDÜR

Yönetimler genelde ya iktidarsızlıktan ya da zorbalıktan yok olup giderler. İlk durumda iktidar ellerinden kaçar, ikincisindeyse ellerinden alınır.

Demokratik devletlerin anarşiye kapıldığını gören pek çok insan bu devletlerde yönetimin doğası gereği zayıf ve güçsüz olduğunu düşünmüştür. Gerçek şu ki orada taraflar bir kez savaşa tutuştuğunda hükümet toplum üzerindeki etkisini yitirir. Ne var ki demokratik bir iktidarın doğasında kuvvetin ve kaynakların eksik olduğunu düşünmüyorum, tam tersine onu yok eden neredeyse her zaman kuvvetlerinin suiistimali ve kaynaklarının iyi kullanılmamasıdır. Anarşi hemen her zaman iktidarsızlığından değil, zorbalığından ya da beceriksizliğinden kaynaklanır. İstikrarı kuvvetle, bir şeyin büyüklüğünü de süresiyle karıştırmamak gerekir. Demokratik cumhuriyetlerde toplumu yöneten iktidar[1] istikrarlı değildir zira sık sık el ve amaç değiştirir. Gelgelelim yöneldiği her noktada kuvveti neredeyse karşı konulmazdır.

Amerikan cumhuriyetlerindeki yönetim bana Avru-

1. Iktidar bir mecliste toplanmış olabilir, o zaman güçlüdür ama istikrarlı değildir; bir insanda toplanmış olabilir, o zaman daha az güçlü ama daha istikrarlıdır.

pa'nın mutlak monarşilerindeki kadar merkezî ve ondan daha enerjik geliyor. Dolayısıyla zayıflık nedeniyle yok olup gideceklerini düşünmüyorum.[1]

Olur da bir gün Amerika'da özgürlük yitirilirse bundan, azınlıkları umutsuzluğa sürükleyerek fiziksel kuvvete başvurmaya zorlayan çoğunluğun sınırsız gücünü sorumlu tutmak gerekir. O zaman anarşi görülecektir ama bu despotizmin sonucu olarak ortaya çıkacaktır.

Başkan James Madison da aynı düşünceleri belirtmiştir (Bakınız *Federalist*, sayı 51):

"Cumhuriyetlerde sadece toplumu yönetenlerin baskısına karşı savunmak değil, toplumun bir kısmını diğerinin adaletsizliğine karşı güvence altına almak da büyük önem taşır. Adalet her hükümetin yönelmesi gereken hedef olmalıdır, insanların bir araya gelerek belirledikleri hedef budur. Halklar, hep bu hedefe doğru çaba sarf etmiştir ve edecektir ta ki hedefe ulaşmayı başarıncaya ya da özgürlüklerini yitirinceye kadar.

En güçlü tarafın, kuvvetlerini kolayca bir araya getirip en zayıfı ezecek durumda olduğu bir toplum var olsaydı, anarşinin böyle bir toplumda, en zayıf bireyin en güçlünün şiddeti karşısında hiçbir güvenceye sahip olmadığı doğa halinde olduğu kadar iyi hüküm süreceği düşünülebilirdi; ve nasıl ki doğa halinde belirsiz ve güvensiz bir durumun sakıncaları en güçlüleri hem zayıfları hem de kendilerini koruyan bir yönetime tabi olmaya razı ediyorsa, anarşik bir yönetimde de aynı saikler en güçlü tarafları yavaş yavaş zayıfıyla güçlüsüyle tüm tarafları koruyabilecek bir yönetimi arzulamaya itecektir. Eğer ki Rhode Island Devleti konfederasyondan ayrılıp

1. Bölümün kalanında olduğu gibi burada da federal hükümetten değil, çoğunluğun despotça yönlendirdiği, her devletin ayrı hükümetinden bahsettiğim konusunda okuyucuyu uyarmanın gereksiz olduğunu düşünüyorum.

dar sınırlar içindeki egemen bir halk yönetimine teslim edilseydi, orada çoğunlukların zorbalığının, hakların işlerliğini son derece belirsiz kılarak sonunda işi halktan bütünüyle bağımsız bir iktidar talep etmeye vardıracağı şüphe götürmezdi. Bizzat böylesi bir iktidara ihtiyaç doğuran hizipler bile bu iktidara başvurmakta gecikmeyecekti."

Jefferson da şöyle diyordu: "Bizim hükümetimizde yürütme kuvveti benim için tek endişe kaynağı değil, belki başlıcası da değil. Yasa koyucuların zorbalığı şu anda en korkutucu tehlike ve daha uzun yıllar da böyle kalacak. Yürütme kuvvetinin zorbalığının da sırası gelecek ama daha ileriki bir dönemde."[1]

Bu konuda Jefferson'dan alıntı yapmayı başka herhangi birine tercih ederim çünkü onu demokrasinin şu ana kadar tanıdığı en güçlü havari olarak görüyorum.

1. Jefferson'ın Madison'a yazdığı mektup, 15 Mart 1789.

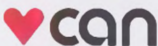
Fransız hukukçu, düşünür ve tarihçi Tocqueville, 1830'lu yılların başında Amerika Birleşik Devletleri'ne uzun bir seyahat yapar. Amerikan demokrasisi, siyasal sistemi ve toplumsal yapısı hakkındaki bu "saha çalışması" boyunca yaptığı gözlemlerine dayanan görüş ve çözümlemelerini, 1835 ve 1840 yıllarında iki cilt halinde yayımlanan ve siyaset bilimi literatürünün kanonik eserlerinden biri haline gelen **Amerika'da Demokrasi** adlı çalışmasıyla kitaplaştırır.

Çoğunluğun Zorbalığı bu kitaptan seçilmiş bölümlerden oluşuyor. Tocqueville bu metinlerde, modern demokrasilerin ayırıcı özelliği olan eşitlik tutkusunun özgürlüğü tehdit eder hale gelebileceğini ve sonunun çoğunluğun tiranlığına varabileceğini ileri sürer. Amerika'da çoğunluğun sınırsız gücünün halkın düşünceleri, ulusun karakteri ve kamu yönetimi üzerindeki etkilerini çözümler.



#kısaklasikler #fransızklasikleri #demokrasi #eşitlik #siviltoplum

Kapak illüstrosyonu: Uğur Acil



8,5 TL

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

düşünce

ISBN 978-975-07-4473-0

